

**Projekt Ochrony Przeciwpowodziowej
„Odra – Wisła”**

**Ramowy dokument dotyczący
Przesiedleń i Pozyskiwania
Nieruchomości**

Kwiecień 2015

Spis treści

1	Wykaz skrótów użytych w opracowaniu	4
2	WPROWADZENIE.....	5
2.1	Podsumowanie i cele RPF	5
2.2	Podstawowe zasady przyjęte w RPF.....	6
2.3	Opis projektu	7
2.3.1	Komponent 1: Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej.....	7
2.3.2	Komponent 2 - Ochrona przed powodzią Kotliny Kłodzkiej.....	14
2.3.3	Komponent 3: Górna Wisła	19
2.4	Możliwość wystąpienia oddziaływania przymusowych przesiedleń w ramach projektu	23
3	RAMY PRAWNE	26
3.1	Wymagania OP 4.12	26
3.2	Wymagania prawa polskiego.....	27
3.2.1	Wymagania ogólne	27
3.2.2	Konsultacje społeczne.....	29
3.2.3	Procedury odwoławcze	29
3.3	Analiza niespójności i instrumenty korygujące	30
4	METODY WYCENY.....	33
4.1	Zasady wyceny	33
4.2	Wycena nieruchomości	34
4.3	Wycena obiektów niezwiązanych trwale z nieruchomością	35
4.4	Wycena nasadzeń i zasiewów.....	35
4.5	Wycena pozostałych składników majątku	36
5	KRYTERIA KWALIFIKOWALNOŚCI I KATALOG OSÓB UPRAWNIONYCH	37
5.1	Kwalifikowalność	37
5.2	Uprawnienia	39
5.3	Matryca działań kompensujących.....	42
6	Konsultacje społeczne Ramowego Planu Pozyskiwania Nieruchomości i Przesiedleń ..	50
7	OPRACOWANIE PLANÓW PRZESIEDLEŃ (RAP).....	51
7.1	Struktura instytucjonalna i zespół realizacyjny RAP.....	51
7.2	Proces opracowania i zatwierdzania RAP	52
7.3	Kryteria i proces przeprowadzania inwentaryzacji nieruchomości.....	55

7.4	Kryteria i proces przeprowadzenia spisu ludności i badań socjo-ekonomicznych na potrzeby RAP	56
7.5	Konsultacje społeczne.....	57
7.5.1	Interesariusze.....	57
7.5.2	Informowanie społeczeństwa	58
7.5.3	Partycypacja społeczna w przygotowaniu i realizacji projektu	58
7.6	Mechanizmy dla skarg i wniosków.....	59
8	MONITOROWANIE I OCENA REALIZACJI RAP	62
9	BUDŻET I FINANSOWANIE REALIZACJI RAP	64
10	Schematy dalszych działań.....	65
10.1	Schemat 1. Zarys „Planu pozyskiwania gruntów i przesiedlenia ludności w celu realizacji inwestycji”	65
10.2	Schemat 2. Wzory opisu wyjściowej sytuacji społeczno-ekonomicznej oraz wskaźników monitorowania	69
11	LISTA ZAŁĄCZNIKÓW	70

1 Wykaz skrótów użytych w opracowaniu

AP	Affected Population (populacja dotknięta skutkami realizacji)
BKP/ PCU	Biuro Koordynacji Projektu
OOŚ/ EIA	Ocena oddziaływania na środowisko
JRP /PIU	Jednostka Realizująca Projekt
KPA	Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. 2013, poz. 267 ze zm.)
RAP	Land Acquisition & Resettlement Action Plan
RPF	Land Acquisition & Resettlement Policy Framework
NBP	Narodowy Bank Polski
NGO	Non-Governmental Organization (organizacja pozarządowa)
NSA/ SAC	Naczelny Sąd Administracyjny
PAP	People Affected Project (osoby dotknięte skutkami realizacji Projektu)
PNRI	Pozwolenie na Realizację Inwestycji
Specustawa powodziowa	Ustawa z dnia 8 lipca 2010 r. o szczególnych zasadach przygotowania do realizacji inwestycji w zakresie budowli przeciwpowodziowych (Dz. U. Nr 143, poz. 963 ze zm.)
UGN	Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jedn. Dz. U. 2014, poz. 906)
UOOS	Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jedn. Dz. U. 2013, poz. 1235 ze zm.)
BŚ	Bank Światowy
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny

2 WPROWADZENIE

2.1 PODSUMOWANIE I CELE RPF

Efektom realizacji Projektu jest zabezpieczenie przed powodzią trzech następujących obszarów: (i) Środkowej i Dolnej Odry, (ii) Doliny Nysy Kłodzkiej (średniej wielkości zlewni Górnej Odry); i (iii) Górnej Wisły. Sumaryczne oddziaływania społeczne projektu należy uznać za pozytywne, ponieważ projekt zapewni ochronę zdrowia i życia, a także dóbr materialnych tysięcy ludzi. Jednakże realizacja Projektu może wiązać się z wystąpieniem niejakiego negatywnego wpływu w związku z koniecznością pozyskania nieruchomości pod realizację inwestycji związanych z tym wyłączeń oraz oddziaływania ekonomicznego. Część inwestycji, które będą realizowane w ramach Projektu obejmuje remont oraz modernizację już istniejącej infrastruktury (np. istniejących wałów i ostróg) i ich negatywne oddziaływania społeczne będą ograniczone. Inne inwestycje, takie jak budowa nowych obiektów i suchych zbiorników, w szczególności w Dolinie Nysy Kłodzkiej i niektórych inwestycjach realizowanych na Górnej Wiśle wiązała się będzie z koniecznością pozyskania gruntów skutkującego oddziaływaniami gospodarczymi (np. w zakresie wyłączenia gruntów rolnych) i przesiedleniami. Należy jednak nadmienić, że pomimo braku możliwości pozostawienia budynków mieszkalnych na obszarach zalewowych, będą one mogły być nadal użytkowane rolniczo.

Wybór inwestycji realizowanych w ramach Projektu i ich zaprojektowanie zostało oparte na następujących kryteriach: kryterium najniższych kosztów i najmniejszego oddziaływania wariantów; wybór opcji najefektywniejszej kosztowo za pomocą analizy ekonomicznej, przy uwzględnieniu ryzyka inwestycyjnego; „oddania rzekom ich przestrzeni” i retencji powodziowej w górze rzeki; zintegrowania z walorami środowiskowymi i ochrony siedlisk; planów zarządzania opartych na szerokich konsultacjach społecznych; zrównoważone finansowanie poprzez opłaty i/lub środki z budżetu krajowego lub budżetów regionalnych oraz unikania istotnego oddziaływania na środowisko i istotnych oddziaływań społecznych, takich jak oddziaływania wynikające z konieczności dokonania wyłączeń i przesiedleń.

Podstawowym celem niniejszego Ramowego Planu Pozyskiwania Nieruchomości i Przesiedleń (RPF) jest ustanowienie ram i zasad dla zapobiegania istotnym negatywnym oddziaływanom na społeczeństwo wynikających z pozyskiwania nieruchomości i przymusowych przesiedleń w ramach realizacji Projektu Ochrony Przed Powodzią Odra-Wisła, a tam, gdzie uniknięcie tych oddziaływań nie jest możliwe – ich minimalizacja i kompensacja.

Dla poszczególnych inwestycji realizowanych w ramach Projektu, zostaną przygotowane indywidualne, szczegółowe Plany Pozyskiwania Nieruchomości i Przesiedleń (RAP). Plany te będą oparte na niniejszym RPF i będą zawierały szczegółowe informacje na temat gruntów, nieruchomości i społeczności dotkniętej skutkami realizacji inwestycji. Będą one także określały środki mitygujące i terminy ich wdrażania.

Niniejszy RPF jest zgodny z przepisami prawa polskiego i Polityką Operacyjną Banku Światowego dotyczącą Wysiedleń (OP 4.12 Involuntary Resettlement). Tam, gdzie istnieją

różnice między przepisami polskimi a zapisami OP 4.12 stosowane będą postanowienia korzystniejsze dla osób dotkniętych skutkami realizacji Projektu.

2.2 PODSTAWOWE ZASADY PRZYJĘTE W RPF

O ile nie zostaną zaplanowane i wdrożone odpowiednie środki minimalizujące i zapobiegające, zajęcia nieruchomości mogą tworzyć i wzmacniać nierówności, powodować wykluczenia społeczne oraz skutkować trwałymi szkodami środowiskowymi. W związku z tym w procesie projektowania i implementacji procesu pozyskiwania nieruchomości i wysiedleń należy kierować się poniższymi zasadami:

1. Należy minimalizować, a w miarę możliwości unikać dokonywania przymusowych trwałych zajęć nieruchomości. Tam, gdzie nie da się uniknąć dokonywania trwałych zajęć, w przygotowywanych RAP zastosowanie znajdą procedury i wymagania określone w niniejszej RPF, a dotyczące minimalizowania wpływu zajęć nieruchomości na zainteresowane strony.
2. Procedury wywłaszczeniowe zapewnią poprawę warunków życia ludności, a co najmniej ich odtworzenie do poziomu sprzed realizacji projektu.
3. Wszystkie osoby dotknięte skutkami realizacji projektu (PAP) zostaną właściwie skonsultowane i otrzymają możliwość aktywnej i skutecznej partycypacji w procesie rozwoju Projektu oraz do dostęp do mechanizmów składania skarg i wniosków. Konsultacje społeczne powinny uwzględniać potrzeby grup szczególnie wrażliwych oraz te wynikające z tożsamości płciowej partycypantów.
4. Osobom dotkniętym skutkami realizacji projektu należy zapewnić tym osobom dostęp do uczciwej, sprawiedliwej i niedrogiej procedury odwoławczej przed niezależnym organem lub przed sądem oraz do przeprowadzenia tej procedury bez zbędnej zwłoki.
5. Wszystkie zajęcia nieruchomości, zarówno trwałe, jak i czasowe będą realizowane zgodnie z procedurami określonymi w prawie polskim i OP 4.12, jak to określono w RPF i zostaną uszczegółowione w konkretnych RAP. RAP będą zgodne z RPF.
6. RAP dotyczy trwałych lub czasowych zajęć nieruchomości, a także trwałych lub czasowych ograniczeń w korzystaniu z nieruchomości, w szczególności skutkujących utratą (czasową lub całkowitą) źródeł dochodów albo obniżeniem standardu życia.
7. Implementacja RAP będzie monitorowana i dokumentowana, a po zakończeniu zostanie poddana ewaluacji.
8. Proces partycypacji społecznej, działania osłonowe i minimalizujące będą prowadzone przy założeniu konieczności zapewnienia równego traktowania bez względu na wiek, płeć czy niepełnosprawność osób dotkniętych skutkami realizacji projektu. Szczególną uwagę należy poświęcić tym gospodarstwom domowym, których członkowie/członek należą do szczególnie wrażliwych grup społecznych.
9. Plan przesiedleń i zajęcia nieruchomości są planowane i realizowane jako integralna część Projektu. Pełne koszty związane z koniecznością zaplanowania i wdrożenia działań kompensacyjnych zostaną włączone do kosztów i korzyści Projektu.

10. Kompensacja dla osób ekonomicznie dotkniętych skutkami Projektu, w szczególności dla osób wywłaszczonych nastąpi przed rozpoczęciem robót budowlanych na wywłaszczonej nieruchomości.
11. W ramach działań kompensacyjnych priorytet zostanie przyznany kompensacji na zasadach „ziemia za ziemię” poprzez przyznanie nieruchomości o podobnym potencjale produkcyjnym. Kompensacja pieniężna będzie stosowana tam, gdzie zajęcie nieruchomości lub jej części pozostaje bez wpływu na możliwość wykorzystywania nieruchomości na dotychczasowe cele, jak również tam, gdzie osoba ekonomicznie dotknięta skutkami projektu wyraża wolę otrzymania rekompensaty pieniężnej.
12. Nieruchomości podlegające zajęciom czasowym po zakończeniu prac zostaną przywrócone do stanu pierwotnego tak, aby umożliwić ich właścicielom lub użytkownikom korzystanie z tych nieruchomości w sposób, w jaki czynili to przez realizacją Projektu.
13. Niezależnie od tytułu prawnego do nieruchomości, wszystkie osoby dotknięte skutkami realizacji projektu otrzymają wsparcie różnego rodzaju, zgodnie z Matrycą Działań Kompensujących znajdującą się w niniejszym RPF. Brak tytułu prawnego do nieruchomości nie powinien być przeszkodą dla otrzymania kompensacji i/albo wsparcia innego rodzaju. Szczegółowe zasady pozyskiwania nieruchomości, prowadzenia procedury partycypacji społecznej oraz działania minimalizujące, zapobiegawcze, osłonowe i kompensacyjne zostaną określone w RAP.

Niniejszy RPF, tak jak to zapisano w Polityce Operacyjnej Banku Światowego OP 4.12 dotyczy „przymusowych wysiedleń”, oznaczających przypadki, w których objęte nimi osoby nie mogą odmówić wykupu nieruchomości lub ustanowienia ograniczeń w użytkowaniu, co skutkuje faktyczną zmianą sposobu użytkowania nieruchomości, bądź też ma skutek ekonomiczny. Występuje to dla przypadków takich jak (i) zgodne z prawem władcze nabycie nieruchomości (np. wywłaszczenia) lub czasowe albo stałe ograniczenie w użytkowaniu i (ii) wynegocjowanie umów, na podstawie których rząd może podjąć przesiedlenie lub nałożyć prawne ograniczenia w użytkowaniu jeśli negocjacje z właścicielem nie powiodą się. Na przykład własność nieruchomości znajdujących się w obszarze zdefiniowanym celem publicznym może być przeniesione na rzecz Skarbu Państwa.

2.3 OPIS PROJEKTU

2.3.1 Komponent 1: Ochrona przed powodzią Odry Dolnej i Środkowej

Zakres ochrony przeciwpowodziowej obejmuje zabezpieczenie terenów położonych wzdłuż koryta rzeki Odry Dolnej i Środkowej w zakresie odcinka Odry swobodnie płynącej od miejscowości Nowa Sól do ujścia rzeki Nisy Łużyckiej, odcinka Odry granicznej tj. od ujścia rzeki Nisy Łużyckiej do rozgałęzienia na Odrę Zachodnią i Odrę Wschodnią (w obrębie miejscowości Widuchowa), na odcinku Odry Zachodniej i Odry Wschodniej wraz z obszarem Międzyodrza oraz w zakresie jeziora Dąbie. Całość koniecznych do wykonania prac podzielono na trzy Podkomponenty: 1A - Ochrona obszarów na terenie województwa Zachodniopomorskiego, 1B - Ochrona środkowej i dolnej Odry, 1C - Ochrona przeciwpowodziowa miasta Słubice.

Podkomponent 1A - Ochrona obszarów na terenie województwa Zachodniopomorskiego.

Głównym celem ochrony przeciwpowodziowej na terenie województwa Zachodniopomorskiego jest zbudowanie systemu zintegrowanej gospodarki wodą w dorzeczu rzeki Odry, w którym uwzględnione będą takie aspekty jak zabezpieczenie przeciwpowodziowe terenów przyległych, ochrona czystości wód rzeki Odry, środowiska przyrodniczego i kulturowego. Wszystkie zadania w ramach Podkomponentu 1A kompleksowo rozwiązują problemy związane z ochroną przeciwpowodziową obejmując obszary najbardziej zagrożone wystąpieniem powodzi. Podkomponent 1A zawiera następujące zadania:

- **1A.1 - Wał Chlewice-Porzecze - wał cofkowy rzeki Odry przy rzece Myśli.** Celem zadania jest ochrona przeciwpowodziowa miejscowości Chlewice oraz Porzecze przed wielkimi wodami rzeki Odry oraz wodami cofkowymi rzeki Myśli (prawobrzeżny dopływ rzeki Odry) poprzez wykonanie wału przeciwpowodziowego okalającego zabudowania miejscowości Chlewice.
- **1A.2 - Zabezpieczenie przeciwpowodziowe miejscowości Ognicy nad rzeką Odrą.** Celem zadania jest zabezpieczenie terenów przylegających do rzeki Odry przed zalewaniem wodami powodziowymi oraz polepszenie odpływ wód ze zmeliorowanych obszarów rolnych.
- **1A.3 - Osinów - Łubnica. Modernizacja międzywala.** Celem zadania jest umożliwienie niezakłóconego przepływu wielkich wód oraz lodów rzeką Odrą i obszarem międzywala poprzez ograniczenie warunków powstawania zatorów lodowych powodujących spiętrzenia wód powodziowych w czasie roztopów wiosennych. Powyższe działania poprawią bezpieczeństwo obszarów przybrzeżnych na terenie powiatu Gryfińskiego.
- **1A.4 - Zabezpieczenie przeciwpowodziowe miejscowości Radziszewo i Daleszewo nad rzeką Odrą w km 726+400 - 727+960.** Celem zadania jest ochrona przeciwpowodziowa miejscowości Radziszewo i Daleszewo przed wielkimi wodami rzeki Odry poprzez budowę nowych wałów przeciwpowodziowych.
- **1A.5 - Modernizacja polderu Marwickiego.** Celem zadania jest ochrona przeciwpowodziowa miejscowości Marwice, Krajnik, Krzypnica oraz części miasta Gryfino i znajdujących się zakładów przemysłowych w tym: Elektrowni Dolna Odra, Przedsiębiorstwa Usług Komunalnych Gryfino, Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej i oczyszczalni ścieków o łącznej powierzchni obszaru chronionego około 1500 ha. Zadanie obejmuje trzy etapy realizacji:
 - Etap I - Krajnik - Marwice. Modernizacja wału przeciwpowodziowego nad rzeką Odrą Wschodnią w km 712+100 - 708+862
 - Etap II - Mniszki - Gryfino. Modernizacja wału przeciwpowodziowego nad rzeką Odrą Wschodnią w km 720+935 - 718+850
 - Etap III - Modernizacja stacji pomp Krajnik

- **1A.6 - Przywrócenie walorów przyrodniczych Doliny Dolnej Odry poprzez poprawę zdolności retencyjnych i przeciwpowodziowych Międzyodrza.** Celem zadania jest osiągnięcie równowagi hydrologicznej na całym obszarze Międzyodrza pomiędzy dwiema odnogami rzeki Odry: Odry Zachodnią i Odry Wschodnią, poprzez doprowadzenie do takiej pracy kanałów, rowów i urządzeń hydrotechnicznych, aby zapewnić odpowiednie nawadnianie i szybkie odwadnianie obszarów cennych przyrodniczo jednocześnie podnosząc poziom bezpieczeństwa powodziowego terenów przyległych do rzeki Odry.

Podkomponent 1B - Ochrona środkowej i dolnej Odry.

Zagrożenie powodziowe w warunkach zimowych stanowią zatory lodowe powstałe w skutek powstrzymania spływu lodów przez istniejące przeszkody powodujące w następstwie spiętrzenie wody i zalanie terenów przyległych. Ze względu na specyfikę ochrona przeciwpowodziowa polskich i niemieckich miejscowości nadrzecznych na odcinku środkowej i dolnej Odry sprowadza się przede wszystkim do zapobiegania powstawaniu powodzi zatorowych oraz zapewnieniu swobodnego spływu wód roztopowych. Głównym celem inwestycji jest ograniczenie możliwości powstawania zatorów lodowych oraz umożliwienie prowadzenia akcji lodołamania jako najskuteczniejszego narzędzia do minimalizowania zagrożeń powodzią zimowymi. Powyższe cele zostaną osiągnięte poprzez: remont i modernizację istniejącej zabudowy regulacyjnej, likwidację miejsc zatorogennych, ujednoczenie warunków przepływu i ruchu rumowiska oraz przebudowę istniejących budowli mostowych. Działania te pozwolą na bezpieczne przeprowadzenie podchodu lodu w dół rzeki i tym samym zmniejszenie zagrożenia powodziowego na terenach przyległych. Podkomponent 1B zawiera następujące zadania:

- **1B.1 - Remont i modernizacja zabudowy regulacyjnej Odry swobodnie płynącej - odbudowa i modernizacja zabudowy regulacyjnej - w celu przystosowania odcinka Odry od Malczyc do ujścia Nisy Łużyckiej do III klasy drogi wodnej**
Celem zadania jest poprawa warunków żeglugowych na odcinku Odry swobodnie płynącej i przystosowanie jej do III klasy drogi wodnej poprzez zwiększenie średnich głębokości oraz bardziej zbilansowany transport rumowiska. Powyższe działania pozwolą zmniejszyć ilość miejsc zatorogennych ujednoczając warunki przepływu i ruchu rumowiska a przystosowanie rzeki do III klasy drogi wodnej pozwoli na prowadzenie zimowej osłony przeciwlodowej i żeglugi lodołamaczy biorących udział w akcji lodołamania. Odra swobodnie płynąca od stopnia wodnego w Brzegu Dolnym do ujścia Nisy Łużyckiej jest drogą wodną II klasy. Odcinek ten, o długości 260 km, charakteryzuje się najgorszymi parametrami technicznymi i warunkami żeglugowymi. Ze względu na duży zakres przedsięwzięcia, projektowaną inwestycję podzielono na trzy etapy. Etap I i II obejmuje prace remontowe i odtworzeniowe. Etap III obejmuje prace inwestycyjne. Etap I (obecnie realizowany) obejmuje swym zakresem odcinek rzeki na terenie województwa dolnośląskiego tj. od km 300+000 (poniżej budowanego stopnia wodnego Malczyce) do km 399+200 (powyżej miejscowości Nowa Sól). Etap II obejmuje odcinek rzeki Odry na terenie województwa lubuskiego powyżej miejscowości Nowa Sól (od km 399+200) do ujścia rzeki Nisy Łużyckiej (do km 542+400). Etap III obejmuje całość

zadania tj. odcinek rzeki Odry od km 300+000 (poniżej budowanego stopnia wodnego Malczyce) do km 542+400 (ujście rzeki Nysy Łużyckiej).

- W ramach etapu II planuje się odbudowę istniejącej zabudowy regulacyjnej w postaci ostróg oraz lokalne wykonanie prac bagrowniczych. Zadanie to jest znacznie zaawansowane projektowo stąd zakres niezbędnych do wykonania prac jest określony szczegółowo i obejmuje do odbudowy łącznie 341 wytypowanych ostróg.
- W ramach etapu III w celu zapewnienia wymaganej dla III klasy drogi wodnej głębokości wykonane zostaną tamy podłużne oraz rozbudowane istniejące ostrogi (nieujęte w etapie I i II). W celu osiągnięcia wymaganej geometrii drogi wodnej zostaną skorygowane parametry eksploatacyjne – promienie łuków i szerokość szlaku w miejscach tego wymagających. Prace w ramach etapu III mają uwzględniać i nie kolidować z pracami realizowanymi w ramach etapu I i II.
- **1B.2 - Prace modernizacyjne na Odrze granicznej w celu zapewnienia zimowego lodołamania.** Odra graniczna obejmuje odcinek rzeki od km 542+400 (ujście rzeki Nysy Łużyckiej) do km 704+100 (rozgałęzienie na Odrę Zachodnią i Odrę Wschodnią w obrębie miejscowości Widuchowa). Celem zadania jest zapewnienie możliwości prowadzenia akcji lodołamania (uzyskanie ujednoliconej głębokości w wielkości co najmniej 1,80m) oraz poprzez stabilizację warunków przepływu i likwidację miejsc zatorogennych umożliwienie odprowadzenia lodu z rzeki Odry do morza Bałtyckiego. Na odcinku granicznym Odra jest rzeką uregulowaną. Stan utrzymania zabudowy regulacyjnej po stronie polskiej i niemieckiej jest niewystarczający. Doprowadziło to w ostatnich dziesięcioleciach do zalądowania i stałego pogarszania się głębokości szlaku żeglownego. Powyższe utrudnia a na niektórych odcinkach wręcz uniemożliwia prowadzenie akcji lodołamania i odprowadzania lodu w dół rzeki, stanowiąc tym samym znaczne zagrożenie dla ochrony przeciwpowodziowej. Zakres planowanych do wykonania prac bazuje na istniejącej zabudowie regulacyjnej, a ewentualne zmiany nie będą wychodziły poza istniejące koryto. Zgodnie z ustaleniami pomiędzy Polską i Niemiecką stroną realizację przedsięwzięcia podzielono na etapy. W pierwszym etapie zostaną zlikwidowane wspólnie ustalone miejsca limitujące (priorytetowe), a w dalszych etapach, zgodnie z zatwierdzoną przez obie strony koncepcją, zostaną przeprowadzone pozostałe prace.

Zadanie obejmuje dwa etapy realizacji:

- Etap I - Prace modernizacyjne na Odrze granicznej w celu zapewnienia zimowego lodołamania.
- Etap II - Remont i modernizacja zabudowy regulacyjnej na Odrze granicznej.
-
- **1B.3 - Budowa infrastruktury postojowo-cumowniczej na Odrze dolnej i granicznej oraz nowe oznakowanie szlaku żeglownego.** Celem zadania jest poprzez budowę infrastruktury postojowo-cumowniczej oraz wykonanie nowego oznakowanie szlaku żeglownego poprawa warunków nawigacyjnych na Odrze

dolnej i granicznej na odcinku od ujścia rzeki Nysy Łużyckiej do jeziora Dąbie. W ramach zadania na terenie miasta Szczecina wykonana zostanie również baza postojowo – cumownicza dla lodołamaczy. Docelowo przewiduje się wspólne korzystanie z wykonanej infrastruktury portowej przez Nadzór Wodny, bazę lodołamaczy oraz wszystkie jednostki pływające należące do RZGW w Szczecinie. W okresie zimowym efektem realizacji zadania będzie zwiększenie efektywności i bezpieczeństwa prowadzenia akcji lodołamania przy użyciu lodołamaczy z możliwością operacyjnego wykorzystywania utworzonych miejsc postojowych.

Zadanie obejmuje dwa etapy realizacji:

- Etap I - Budowa bazy postojowo-cumowniczej dla lodołamaczy.
 - Etap II - Budowa infrastruktury postojowo-cumowniczej na Odrze dolnej i granicznej oraz nowe oznakowanie szlaku żeglugowego.
- **1B.4 - Poprawa przepływu wód powodziowych w okresie zimowym z Jeziora Dąbie.** Celem zadania jest pogłębienie toru wodnego na jeziorze Dąbie w celu umożliwienia prowadzenia zimowej osłony przeciwlodowej i żeglugi lodołamaczy biorących udział w akcji lodołamania na obszarze jeziora. Jezioro Dąbie stanowi główny odbiornik spływającej z górnych odcinków rzeki Odry kry lodowej. Niezależnie od miejsca powstania zatoru lodowego każda akcja lodołamania na rzece Odrze, Warcie i Noteci musi rozpocząć się na jeziorze Dąbskim do którego musi zostać odprowadzona kra lodowa z rejonu całej rzeki. Zadanie to jest więc elementem kluczowym zimowej ochrony przeciwpowodziowej na rzece Odrze.
 - **1B.5 - Bagrowanie przekopu Klucz-Ustowo.** Klucz-Ustowo jest odgałęzieniem rzeki Odry Wschodniej w km 730,5 i łączy się z Odrą Zachodnią w km 29,8. Celem zadania jest poprawa istniejącej sytuacji na drodze wodnej poprzez zwiększenie istniejącej głębokości. W warunkach zimowych inwestycja umożliwi prowadzenie zimowej osłony przeciwlodowej i żeglugi lodołamaczy biorących udział w akcji lodołamania na tym odcinku rzeki.
 - **1B.6 - Przebudowa mostów w celu zapewnienia minimalnego prześwitu.** Celem zadania jest poprzez przebudowę istniejących budowli mostowych przecinających drogę wodną zapewnienie właściwego prześwitu dla prowadzenia akcji lodołamania przy użyciu lodołamaczy. Istniejące mosty na Odrze stwarzają realną przeszkodę dla prowadzenia zimowej osłony przeciwlodowej oraz żeglugi lodołamaczy biorących udział w akcji lodołamania. W ramach zadania do przebudowy wytypowano pięć mostów które stanowią największe utrudnienie często uniemożliwiając prowadzenie skutecznej akcji lodołamania. Zakres zadania podzielono na etapy przyporządkowując poszczególne mosty beneficjentom właściwie do zarządzanego przez nie odcinka rzeki Odry:
 - Etap I - Mosty na odcinku rzeki w zarządzie RZGW w Szczecinie.
 - Most kolejowy w km 733,7 rzeki Regalicy w Szczecinie,
 - Most kolejowy w km 615,1 rz. Odry w Kostrzynie nad Odrą,

- Most drogowy w km 614,9 rz. Odry w Kostrzynie nad Odrą,
 - Most drogowy w km 2,45 rz. Warty w Kostrzynie nad Odrą
 - Etap II - Mosty na odcinku rzeki w zarządzie RZGW we Wrocławiu.
 - Most drogowy w km 514,10 rz. Odry w Krośnie Odrzańskim.
- **1B.7 Ochrona przeciwpowodziowa miasta Nowa Sól i obszarów poniżej miasta Krosno Odrzańskie.** Celem zadania jest ochrona terenów położonych wzdłuż doliny rzeki Odry ze szczególnym uwzględnieniem zabezpieczeniem przeciwpowodziowym miasta Nowa Sól i terenów położonych poniżej miasta Krosno Odrzańskie. Całość zadania została podzielona na trzy etapy:

- ETAP I - Nowa
- Sól-Pleszówek. Budowa lewobrzeżnego obwałowania rzeki Odry w km 429,85-432,40 oraz obwałowań rzeki Czarnej Strugi w km 0+000-3+330

Zadanie jest kontynuacją modernizacji systemu zabezpieczenia przeciwpowodziowego miejscowości Nowa Sól i pierwszym etapem realizacji zmiany sposobu i poprawy zabezpieczenia przeciwpowodziowego dzielnicy Pleszówek, ale także terenów zabudowanych w gminie Otyń.

Teren chroniony niniejszym projektem obejmuje tereny zabudowane w północnej części miasta Nowa Sól (głównie w dzielnicy Pleszówek), tereny zabudowane Otyń, Modrzyca i Konradowa, a także tereny rolnicze położone na polderze Bobrowniki i w obrębie w/w miejscowości. Powierzchnia terenu potencjalnego i bezpośredniego zagrożonego powodzią wynosi 29,3 km² (2930 ha). Zadanie to jest znacznie zaawansowane projektowo stąd zakres niezbędnych do wykonania prac jest określony szczegółowo i obejmuje:

- Rozbudowę lewobrzeżnego wału rzeki Odry na długości 2737 m wraz z robotami towarzyszącymi (przejazdy przez wał, przepusty wałowe, remont drogi, rozbiórki na terenie ogródków działkowych, przebudowę linii energetycznej)
- Rozbudowę lewobrzeżnego wału cofkowego rzeki Czarnej Strugi wraz z budowlami z nim związanymi (przejazdy przez wał, przepusty wałowe, remont drogi) w tym rozbudowę istniejącego korpusu wału na długości 2,619 km oraz budowę nowego odcinka wału o długości 510 m
- Rozbudowę prawobrzeżnego wału cofkowego rzeki Czarnej Strugi wraz z budowlami z nim związanymi obejmującą w szczególności rozbiórkę wału na odcinku na długości 244 m, rozbudowę odcinka istniejącego wału przeciwpowodziowego o długości 2,402 km, budowę nowego odcinka wału na długości 371 m.
- Regulację koryta rzeki Czarnej Strugi

- ETAP II-Nowa Sól-Pleszówek. Budowa przepompowni odwadniającej z modernizacją istniejących obwałowań na rzece Czarnej Strudze

Zadanie jest kontynuacją modernizacji systemu zabezpieczenia przeciwpowodziowego miejscowości Nowa Sól i drugim etapem realizacji zmiany sposobu i poprawy zabezpieczenia przeciwpowodziowego dzielnicy Pleszówek, ale także terenów zabudowanych w gminie Otyń. Zadanie to jest znacznie zaawansowane projektowo stąd zakres niezbędnych do wykonania prac jest określony szczegółowo i obejmuje:

- Budowę lewobrzeżnego wału rzeki Odry przegradzającego dolinę Czarnej Strugi i uniemożliwiającego cofkowe wejście wód rzeki Odry w dolinę Czarnej Strugi.
- Budowę przepompowni wód powodziowych wraz z obiektami towarzyszącymi, odprowadzającą wody rzeki Czarnej Strugi w przypadku wystąpienia wielkich wód powodziowych w rzece Odrze.
- Regulację rzeki Czarnej Strugi na odcinku od km 3+33 do km 7+618 wraz z rozbudową obustronnych wałów przeciwpowodziowych i obiektów z nimi związanymi
- ETAP III – Rozsuniecie wału lewobrzeżnego (rozbiórka i budowa nowego wału) (Wężyska - Chlebowo. Budowa lewostronnego wału przeciwpowodziowego rzeki Odry w km 528,6÷532,0).

Celem zadania jest budowa nowego wału przeciwpowodziowego (wraz z elementami towarzyszącymi) na odcinku pomiędzy miejscowościami Wężyska-Chlebowo, który ma zastąpić istniejący, uszkodzony w czasie powodzi z 1997 roku wał przeciwpowodziowy. Zadanie to jest znacznie zaawansowane projektowo stąd zakres niezbędnych do wykonania prac jest określony szczegółowo. Objęty projektem odcinek wału o długości 5513 m jest fragmentem lewostronnego wału chroniącego tereny o powierzchni 4150 ha. Są to tereny zabudowane miejscowości : Kosarzyn, Łomy, Chlebowo, Wężyska, Czarnowo Sarbia, Chojna, Retno, Strumienno a także tereny rolnicze i leśne. Liczba ludności zamieszkująca w/w miejscowości wynosi ok. 2,8 tys. osób. Nowy wał projektuje się znacznie odsunąć od koryta rzeki w celu zwiększenia przepustowości doliny.

Celem przedsięwzięcia inwestycyjnego jest poprawa stopnia ochrony przeciwpowodziowej lewobrzeżnej doliny rzeki Odry w rejonie w/w miejscowości, zgodnie z „Generalną strategią ochrony przed powodzią górnej i środkowej Odry po Wielkiej Powodzi Lipcowej 1997 r.” opracowanej na zlecenie RZGW we Wrocławiu 1998 r.

Podkomponent 1C - Ochrona p. powodziowa miasta Słubice

Powódź w roku 1997 spowodowała realne zagrożenie Słubic, którego efektem było zarządzenie ewakuacji ludności. Długotrwały stan alarmowy spowodował znaczne osłabienie wałów w rejonie Słubic. Ewentualna utrata stateczności i przerwanie wałów miałyby dla miasta tragiczne rozmiary – prawie całe Słubice, ze względu na niskie położenie, znalazłyby się pod wodą. W celu poprawienia ochrony przeciwpowodziowej miasta Słubice projektuje się wzmocnienie i poszerzenie istniejącego wału wzdłuż rzeki Odry, wykonanie nowego wału okrężnego zabezpieczającego Słubice od północy (zadanie 1C.1) oraz odbudowę koryt cieków Czarnego Kanału i Raczej Strugi (zadanie 1C.2).

- **1C.1- Rozbudowa i budowa wałów przeciwpowodziowych.** Celem zadania jest zabezpieczenie miasta Słubice przed powodzią poprzez wzmocnienie i poszerzenie istniejącego wału przeciwpowodziowego wzdłuż rzeki Odry (od km 582+500 do km 588+000) oraz wykonanie nowego wału okrężnego od strony północnej (początek wału w km 587+400 biegu rzeki Odry). Zakres prac obejmuje

przebudowę istniejącego wału przeciwpowodziowego na odcinku o długości około 6,9km oraz wybudowanie nowego wału przeciwpowodziowego na odcinku o długości 5,9km.

- **1C.2 - Odbudowa Czarnego Kanału i Raczej Strugi.** Celem zadania jest umożliwienie należytego odwodnienia terenów przyległych i odprowadzenia wód powierzchniowych do koryta Raczej Strugi i koryta Czarnego Kanału poprzez przywrócenie należytego stanu technicznego istniejącym urządzeniom hydrotechnicznym. W ramach przedsięwzięcia przewiduje się odbudowę koryta Raczej Strugi na długości 2,0km, oraz odbudowę koryta Czarnego Kanału na długości około 4,1km.

2.3.2 Komponent 2 - Ochrona przed powodzią Kotliny Kłodzkiej

Zakres ochrony przed powodzią Kotliny Kłodzkiej obejmuje zabezpieczenie przeciwpowodziowe mieszkańców (około 234 tys.) i obszarów zabudowanych o łącznej powierzchni około 497 ha. Zadanie ukierunkowane jest na ochronę życia ludzi i zwierząt a także wartości materialnych. W ramach inwestycji przewidziana jest również ochrona około 250 gospodarstw w trybie indywidualnym. Zagrożenie przeciwpowodziowe Kotliny Kłodzkiej wynika przede wszystkim z niewystarczającej przepustowości koryt rzek i potoków oraz obiektów komunikacyjnych, zbyt małej ilości zbiorników przeciwpowodziowych, niewystarczającej ilości i wysokości obwałowań. Do tego dochodzi zły stan techniczny istniejących obiektów przeciwpowodziowych nie zapewniający ochrony powodziowej mieszkańcom terenów nadbrzeżnych. Zakres prac związanych z ochroną przeciwpowodziową Kotliny Kłodzkiej obejmuje podjęcie działań zarówno w ramach obrony czynnej - Podkomponent 2A, jak i w ramach ochrony biernej - Podkomponent 2B.

Na podstawie wstępnie opracowanych koncepcji przewiduje się konieczność przymusowego fizycznego przesiedlenia łącznie 39 gospodarstw domowych, w których zamieszkuje ok.137 osób podlegających przymusowemu przesiedleniu (na tym terenie średnia liczna osób na gospodarstwo domowe wynosi 3,5 osoby). Niemniej jednak należy podkreślić, że są to jedynie wstępne szacunki i ostateczna liczba mieszkańców do przesiedlenia nie będzie znana aż do czasu zakończenia opracowania dokumentacji projektowej.

Podkomponent 2A - Ochrona czynna

Zakres ochrony czynnej obejmuje budowę czterech suchych zbiorników przeciwpowodziowych: Boboszów na rzece Nysie Kłodzkiej, Roztoki Bystrzyckie na potoku Goworówka, Krosnowice na potoku Duna i Szalejów Górny na rzece Bystrzycy Dusznickiej. Zadaniem projektowanych zbiorników jest poprzez zmniejszenie kulminacji fal powodziowych oraz redukcję wielkości przepływów zmniejszenie zagrożenia w dolinach rzek, na których są lokalizowane oraz pośrednio również na rzece Nysie Kłodzkiej i tym samym w całej Kotlinie Kłodzkiej. Obecnie na obszarze Kotliny Kłodzkiej funkcjonują dwa suche zbiorniki przeciwpowodziowe: Miedzycórze na potoku Wilczka o maksymalnej pojemności 0,83 mln m³ i powierzchni zalewu przy maksymalnym piętrzeniu 6,6ha oraz Stronie Śląskie na rzece

Morawie o maksymalnej pojemności 1,4mln m³ i powierzchni zalewu przy maksymalnym piętrzeniu 25,0ha. Ilość i pojemność zbiorników istniejących jest niewystarczająca i w celu zabezpieczenia przeciwpowodziowego Kotliny Kłodzkiej, niezbędne jest zatem podjęcie działań zwiększających ochronę czynną na tym obszarze. Na etapie wstępnych prac studialnych rozpatrzono lokalizację trzynastu zbiorników przeciwpowodziowych. Przy wyborze rozwiązań najbardziej optymalnych analizowano: możliwość ochrony dużych skupisk ludności które ucierpiały w dotychczasowych powodziach, a szczególnie w 1997 i 1998 roku, wielkość i charakter zlewni wyrażającą się stosunkiem pojemności zbiornika do powierzchni zlewni (możliwości redukcyjne zbiornika), możliwości topograficzne lokalizacji zbiorników, ilość i wielkość kolizji z istniejącą infrastrukturą i zagospodarowaniem terenu, oraz przychylność władz samorządowych wyrażoną umieszczeniem inwestycji w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gmin. **Cały podkomponent 2A może obejmować przymusowe fizyczne przesiedlenia, według szacunków, 8 budynków mieszkalnych (t.j. około 28 osób).**

Podkomponent 2A zawiera następujące zadania:

- **2A.1 - Budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego "Boboszów" na rzece Nysie Kłodzkiej.** Zbiornik projektuje się w dolinie rzeki Nysy Kłodzkiej na terenie miejscowości Boboszów i Pisary powyżej miejscowości Międzyzlesie. Maksymalna pojemność zbiornika to 1,4mln m³, powierzchnia zalewu przy maksymalnym piętrzeniu wynosi 21,0ha. Bezpośrednią korzyścią budowy zbiornika jest ochrona przeciwpowodziowa miejscowości Boboszów i Międzyzlesie które szczególnie ucierpiały podczas powodzi w 1997 roku. Rzeka Nysa Kłodzka charakteryzuje się tu gwałtownymi wezbraniem, a stosunek przepływu wody stuletniej do średniej rocznej wynosi około 220, a więc jest bardzo wysoki, co potwierdza słuszność zamiaru budowy zbiornika.

Długość zapory mierzona w osi korony wynosi 230,0m, wysokość w najwyższym miejscu 17,0m. Woda przez przekrój zapory przepuszczana będzie za pomocą spustów oraz przelewu stokowego zlokalizowanego wzdłuż prawego przyczółku zapory. Na terenie objętym inwestycją zlokalizowanych jest 16 obiektów kubaturowych kolidujących z projektowanym zbiornikiem **w tym pięć budynków mieszkalnych (t.j. 18 osób), które będą podlegały przymusowym fizycznym przesiedleniom.** Elementami kolidującymi z inwestycją są również linia energetyczna średniego napięcia zasilająca okoliczne wsie, napowietrzna linia telekomunikacyjna oraz droga gminna zapewniająca obsługę komunikacyjną pomiędzy wsiami Boboszów i Pisary.

- **2A.2 - Budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego "Roztoki Bystrzyckie" na potoku Goworówka.** Zbiornik projektuje się w dolinie potoku Goworówka powyżej miejscowości Roztoki. Maksymalna pojemność zbiornika to 2,7mln m³, powierzchnia zalewu przy maksymalnym piętrzeniu wynosi 48,0ha. Bezpośrednią korzyścią budowy zbiornika jest ochrona przeciwpowodziowa miejscowości Roztoki a wraz ze zbiornikiem "Boboszów" miejscowości Bystrzyca Kłodzka która szczególnie ucierpiała podczas powodzi w 1997 roku. Rzeka Goworówka charakteryzuje się gwałtownymi wezbraniem powodziowymi a

stosunek przepływu wody stuletniej do średniej rocznej wynosi około 180, a więc jest bardzo wysoki, co uzasadnia potrzebę redukcji fali powodziowej na tej rzeki przed jej ujściem do rzeki Nysy Kłodzkiej i tym samym potwierdza słuszność zamiaru budowy zbiornika.

Długość zapory mierzona w osi korony wynosi 750,0m, wysokość w najwyższym miejscu 15,5m. Woda przez przekrój zapory przepuszczana będzie za pomocą spustów oraz przelewu stokowego zlokalizowanego wzdłuż prawego przyczółku zapory. **Na terenie objętym inwestycją brak jest obiektów kubaturowych lub budynków mieszkalnych kolidujących z projektowanym zbiornikiem.** Elementami kolidującymi z inwestycją są linia ŚN, gazociąg oraz droga powiatowa zapewniająca obsługę komunikacyjną pomiędzy miejscowościami Roztoki i Goworów.

- **2A.3 - Budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego "Szalejów Górny" na rzece Bystrzycy Dusznickiej.** Zbiornik projektuje się w dolinie rzeki Bystrzyca Dusznicka obok miejscowości Szalejów Górny i powyżej miejscowości Szalejów Dolny. Maksymalna pojemność zbiornika to 9,9mln m³, powierzchnia zalewu przy maksymalnym piętrzeniu wynosi 118,7ha. Zbiornik kontrolować będzie 64% całkowitej zlewni Bystrzycy Dusznickiej co w istotny sposób wpłynie na przepływ w rzece poniżej zbiornika i ochronę przeciwpowodziową miasta Kłodzka.

Długość zapory mierzona w osi korony wynosi 735,0m, wysokość w najwyższym miejscu 19,3m. Woda przez przekrój zapory przepuszczana będzie za pomocą przelewu czołowego oraz spustów. **Na terenie objętym inwestycją znajduje się jeden budynek mieszkalny (t.j. 3 osoby) kolidujący z projektowanym zbiornikiem, który będzie podlegał przymusowemu fizycznemu przesiedleniu.** Na terenie czaszy zbiornika brak jest elementów uzbrojenia terenu.

- **2A.4 - Budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego "Krosnowice" na potoku Duna.** Zbiornik projektuje się w dolinie rzeki Duna w jej ujściowym odcinku, w odległości 500 m powyżej miejscowości Krosnowice. Maksymalna pojemność zbiornika to 1,9mln m³, powierzchnia zalewu przy maksymalnym piętrzeniu wynosi 44,0ha. Zlewnia rzeki Duna jest w niewielkim stopniu zalesiona (około 20%), co zwiększa gwałtowność wezbrań powodziowych. Stosunek przepływu wody stuletniej do średniej rocznej wynosi około 260, a więc jest bardzo wysoki, co uzasadnia potrzebę zmniejszenia przepływów wielkich wód przed jej ujściem do rzeki Nysy Kłodzkiej.

Długość zapory mierzona w osi korony wynosi 450,0m, wysokość w najwyższym miejscu 15,7m. Woda przez przekrój zapory przepuszczana będzie za pomocą przelewu stokowego oraz spustów. **Na terenie objętym inwestycją znajdują się dwa budynki mieszkalne (t.j. 7 osób) kolidujących z projektowanym zbiornikiem, które będą podlegały fizycznym przesiedleniom przymusowym.** Elementami kolidującymi z inwestycją są linia energetyczna średniego napięcia, linia telekomunikacyjna.

Podkomponent 2B - Ochrona bierna

Zakres ochrony biernej obejmuje zabezpieczenie przeciwpowodziowe terenów położonych wzdłuż czterech głównych rzek Kotliny Kłodzkiej: Nysy Kłodzkiej, Ścinawki, Białej Łądeckiej z głównym lewobrzeżnym dopływem rzeką Morawką oraz Bystrzycy Dusznickiej z głównym lewobrzeżnym dopływem rzeką Kamienny Potok. Obszary zabudowane chronione będą na II lub III klasę ważności. Ochrona bierna obejmuje: przebudowę i remont istniejących ubezpieczeń brzegowych oraz zwiększenie przepustowości koryt rzek i potoków, budowę nowych lub przebudowę istniejących obwałowań i murów ochronnych (prace prowadzone w obrębie terenów zabudowanych lub w ich bezpośredniej bliskości w zakresie koniecznym dla ochrony terenów zabudowanych), zwiększenie przepustowości istniejących jazów i stopni regulacyjnych, zwiększenie przepustowości istniejących budowli mostowych i kładek, indywidualne zabezpieczenie gospodarstw lub przeniesienie niemożliwych do ochrony zabudowań poza granice zalewów powodziowych. **Cały podkomponent 2B może obejmować przymusowe fizyczne przesiedlenie, według szacunków, 31 gospodarstw domowych (t.j. około 109 osób). Niemniej jednak są to jedynie wstępne wyliczenia bazujące na koncepcjach projektowych i ostateczna liczba osób podlegających przesiedleniom będzie znana na późniejszym etapie.**

Podkomponent 2B zawiera następujące zadania:

- **2B.1 - Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Nysy Kłodzkiej.** Zakres prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym doliny rzeki Nysy Kłodzkiej obejmuje odcinek od km 179+500 tj. dolnego stanowiska projektowanego zbiornika przeciwpowodziowego "Boboszów" do km 113+000 tj. tuż powyżej miejscowości Bardo. Łącznie pracami objęty zostanie odcinek rzeki o długości 66,5km. W ramach robót wykonane zostaną w szczególności prace związane z odcinkową przebudową i remontem istniejących ubezpieczeń brzegowych (w obrębie terenów zabudowanych lub w ich bezpośredniej bliskości) oraz zwiększeniem przepustowości koryta, budową nowych obwałowań i murów ochronnych na odcinku o łącznej długości około 14,5km, przebudową istniejących obwałowań i murów ochronnych na odcinku o łącznej długości około 6,5km, zwiększeniem przepustowości 38 budowli mostowych i kładek pieszych, zwiększeniem przepustowości 13 jazów i stopni regulacyjnych. **Zakres może również obejmować przymusowe fizyczne przesiedlenie 12 gospodarstw domowych (t.j. 42 osób). Niemniej jednak są to dane szacunkowe i dokładna liczba osób nie jest znana ponieważ dokumentacja projektowa jest w trakcie wykonania i ostateczna liczba osób podlegających przesiedleniom może nieznacznie ulec zmianie.** Rozpoczęcie realizacji tego zadania planowane jest na rok 2019.
- **2B.2 - Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Ścinawki** Zakres prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym doliny rzeki Ścinawki obejmuje odcinek od km 26+850 tj. od granicy Polsko-Czeskiej do km 0+000 tj. do ujścia do rzeki Nysy Kłodzkiej. Łącznie pracami objęty zostanie odcinek rzeki o długości 26,85 km. W ramach robót wykonane zostaną w szczególności prace związane z odcinkową przebudową i remontem istniejących ubezpieczeń brzegowych oraz zwiększeniem przepustowości koryta, budową nowych obwałowań i murów ochronnych na odcinkach koniecznych dla ochrony terenów zabudowanych (na

odcinku o łącznej długości około 8,5 km), przebudową istniejących obwałowań i murów ochronnych na odcinkach koniecznych dla ochrony terenów zabudowanych (na odcinku o łącznej długości około 1,0 km), zwiększeniem przepustowości 20 budowli mostowych i kładek pieszych, zwiększeniem przepustowości 5 jazów i stopni regulacyjnych. **Zakres może również obejmować przymusowe fizyczne przesiedlenie 9 gospodarstw domowych (t.j. 31 osób). Niemniej jednak są to dane szacunkowe i dokładna liczba osób nie jest znana ponieważ dokumentacja projektowa jest w trakcie wykonania i ostateczna liczba osób podlegających przesiedleniom może nieznacznie ulec zmianie.** Rozpoczęcie realizacji tego zadania planowane jest na rok 2019.

- **2B.3 - Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Białej Łądeckiej i rzeki Morawki.** Zakres prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym doliny rzeki Białej Łądeckiej obejmuje odcinek od km 36+400 tj. powyżej miejscowości Stronie Śląskie do km 0+000 tj. do ujścia do rzeki Nysy Kłodzkiej. Zakres prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym doliny rzeki Morawki obejmuje odcinek od km 6+900 tj. od miejscowości Nowa Morawa do km 0+000 tj. do ujścia do rzeki Białej Łądeckiej na wysokości miejscowości Stronie Śląskie. Łącznie pracami objęty zostanie odcinek rzeki Białej Łądeckiej o długości 36,40 km i rzeki Morawki o długości 6,90km. W ramach robót wykonane zostaną w szczególności prace związane z odcinkową przebudową i remontem istniejących ubezpieczeń brzegowych (na odcinkach koniecznych dla ochrony terenów zabudowanych) oraz zwiększeniem przepustowości koryt obydwu rzek, budową nowych obwałowań i murów ochronnych (w miejscach gdzie jest to konieczne dla ochrony zabudowań) na odcinku o łącznej długości około 25,0 km (dla obu rzek), przebudową istniejących obwałowań i murów ochronnych na odcinku o łącznej długości około 4,0km (dla obu rzek), zwiększeniem przepustowości 23 (dla obu rzek) budowli mostowych i kładek pieszych, zwiększeniem przepustowości 9 (dla obu rzek) jazów i stopni regulacyjnych. **Zakres może również obejmować przymusowe fizyczne przesiedlenie 5 gospodarstw domowych (t.j. 18 osób). Niemniej jednak są to dane szacunkowe i dokładna liczba osób nie jest znana ponieważ dokumentacja projektowa jest w trakcie wykonania i ostateczna liczba osób podlegających przesiedleniom może nieznacznie ulec zmianie.** Rozpoczęcie realizacji tego zadania planowane jest na rok 2019.
- **2B.4 - Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Bystrzycy Dusznickiej i rzeki Kamienny Potok.** Zakres prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym doliny rzeki Bystrzycy Dusznickiej obejmuje odcinek od km 30+000 tj. powyżej miejscowości Duszniki Zdrój do km 0+000 tj. do ujścia do rzeki Nysy Kłodzkiej. Zakres prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym doliny rzeki Kamienny Potok obejmuje odcinek od km 9+900 do km 0+000 tj. do ujścia do rzeki Bystrzycy Dusznickiej na wysokości miejscowości Szczytna. Łącznie pracami objęty zostanie odcinek rzeki Bystrzycy Dusznickiej o długości 30,00 km i rzeki Kamienny Potok o długości 9,90 km. W ramach robót wykonane zostaną w szczególności prace związane z odcinkową przebudową i remontem istniejących ubezpieczeń brzegowych oraz zwiększeniem przepustowości koryt obydwu rzek, budową nowych obwałowań i murów ochronnych (w miejscach gdzie jest to niezbędne dla ochrony terenów

zabudowanych) na odcinku o łącznej długości około 8,0 km (dla obu rzek), przebudową istniejących obwałowań i murów ochronnych na odcinku o łącznej długości około 6,5km (dla obu rzek), zwiększeniem przepustowości 66 (dla obu rzek) budowli mostowych i kładek pieszych, zwiększeniem przepustowości 12 (dla obu rzek) jazów i stopni regulacyjnych. **Zakres może również obejmować przymusowe fizyczne przesiedlenie 5 gospodarstw domowych (t.j. 18 osób). Niemniej jednak są to dane szacunkowe i dokładna liczba osób nie jest znana ponieważ dokumentacja projektowa jest w trakcie wykonania i ostateczna liczba osób podlegających przesiedleniom może nieznacznie ulec zmianie.** Rozpoczęcie realizacji tego zadania planowane jest na rok 2019.

2.3.3 Komponent 3: Górna Wisła

Komponent 3 Górna Wisła zlokalizowany jest na obszarze 3 województw: małopolskiego, podkarpackiego oraz świętokrzyskiego.

Celem Komponentu 3 Górna Wisła jest realizacja działań dla ograniczenia zagrożeń w zarządzaniu ryzykiem powodziowym na wybranych obszarach, w ramach sukcesywnego podnoszenia bezpieczeństwa powodziowego w zlewni Górnej Wisły. Podkomponenty obejmują obszary o bardzo wysokim stopniu zagrożenia powodziowego, na których urzeczywistniło się ono w czasie powodzi jaka wystąpiła w 2010 roku. Powódź ta była największym dotychczas odnotowanym wezbraniem w rejonach objętych projektem. Planowane działania zapewnią bezpieczne przejście historycznie udokumentowanej wielkiej wody (w tym tej z roku 2010), a jednocześnie podniosą poziom zabezpieczenia dla terenów ochraniających na wody wyższe. Planowane działania obejmują następujące Podkomponenty będące jednocześnie szczegółowymi celami Projektu:

Podkomponent 3A – Ochrona przeciwpowodziowa Krakowa i Wieliczki

Podkomponent 3B – Ochrona Sandomierza i Tarnobrzega

Podkomponent 3C – Bierna i czynna ochrona w zlewni Raby

Podkomponent 3D – Bierna i czynna ochrona w zlewni Sanu, Wisłoki i Dunajca

Podkomponent 3A – Ochrona przeciwpowodziowa Krakowa i Wieliczki.

Dla osiągnięcia skuteczności w działaniach ochronnych w Aglomeracji Krakowskiej niezbędne jest utrzymanie najniższych możliwych stanów wielkiej wody w obrębie miasta, w warunkach kontroli gospodarki wodami opadowymi i sterownia ich zrzutem do odbiorników rzecznych. Postawione zadanie wymaga budowy odpowiednich zabezpieczeń w mieście i na obszarze zlewni zasilających oraz w dolinie Wisły powyżej Krakowa.

Podkomponent obejmie przebudowę wałów przeciwpowodziowych rzeki Wisły w Krakowie na łącznej długości 21 km w trzech odcinkach. Planowane do przebudowy wały stanowią ostatnie fragmenty tych budowli ochronnych, które jeszcze nie zostały przebudowane w Krakowie po powodzi 2010 roku.

Komponent obejmuje również konieczne uzupełniające działania w dolinie Wisły powyżej Krakowa w zakresie stworzenia dodatkowej objętości retencji wielkich wód

dla obniżenia zwierciadła wody na obszarze miasta. Istnieje wprawdzie duża objętość retencji wody na wszystkich dużych dopływach głównego nurtu Wisły (147 mln m³, w zbiornikach na Małej Wiśle, Sole, Skawie), ale nie spełnia ona oczekiwań w zakresie ochrony samego miasta dla przepływów wyższych od przepustowości ochrony biernej w mieście. W tej sytuacji przewiduje się stworzenie dodatkowej retencji polderowej sięgającej 90 mln m³ pojemności operacyjnej w dolinie Wisły na odcinku od Oświęcimia do Krakowa. W ramach realizacji tej części komponentu zaplanowano wykonanie wszystkich dokumentów i przeprowadzenie wszystkich procedur administracyjnych zakończonych uzyskaniem wszystkich prawomocnych decyzji administracyjnych, co pozwoli na podjęcie robót budowlanych w następnym etapie.

Dla ochrony części Krakowa i Wieliczki, w ramach realizacji Podkomponentu zaplanowano również budowę pojemności retencyjnej w postaci czterech suchych zbiorników przeciwpowodziowych wraz z niezbędnymi działaniami stabilizacji koryta rzeki Serafy i Malinówki, dla których odbiornikiem jest Wisła wraz z modernizacją istniejących obwałowań i odcinkową budowę uzupełniających wałów przeciwpowodziowych. Planowane działania stanowiąc będą dopełnienie dla inwestycji podjętej w wyniku doświadczeń powodzi 2010 roku; budowy suchego zbiornika powodziowego „Bieżanów” na Serafie (z terminem zakończenia w sierpniu 2015 roku).

Podział Podkomponentu 3.1 na zadania przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Zadania Podkomponentu 3A – Ochrona przeciwpowodziowa Krakowa i Wieliczki

Symbol	Zadanie
3A.1	Dokończenie przebudowy wałów p.powodziowych rzeki Wisły w Krakowie: - Odcinek 1 - lewy wał rzeki Wisły od mostu Wandy do stopnia Przewóz wraz z wałami cofkowymi rzeki Dłubni - Odcinek 2 - lewy wał rzeki Wisły od stopnia Przewóz do Suchego Jaru
3A.2	Dokończenie przebudowy wałów p. powodziowych rzeki Wisły w Krakowie - Odcinek 3 – prawy wał rzeki Wisły od stopnia Dąbie do stopnia Przewóz
3A.3	Budowa retencyjnego zbiornika przeciwpowodziowego „Serafa – 2” na rzece Serafie w km 9+223 w m. Kraków
3A.4	Budowa retencyjnego zbiornika przeciwpowodziowego „Malinówka – 1” na potoku Malinówka w km 0+220 w m. Kraków
3A.5	Budowa retencyjnego zbiornika przeciwpowodziowego „Malinówka – 2” na potoku Malinówka w km 2+320 w m. Kraków
3A.6	Budowa retencyjnego zbiornika przeciwpowodziowego „Malinówka – 3” na potoku Malinówka w km 3+017 w m. Kraków oraz w m. Wieliczka

Podkomponent 3B – Ochrona Sandomierza i Tarnobrzega

Kotlina Sandomierska stanowi węzeł Wisły i ujść kilku znaczących dopływów, w tym największego karpackiego dopływu Wisły - Sanu. Obszar chroniony jest wałami przeciwpowodziowymi, których stan i skuteczność ochronną zweryfikowała powódź 2010 roku (największa w historii tego rejonu) powodując zalanie znacznej części miasta Sandomierz i szkody wielkich rozmiarów. W ramach Komponentu przewiduje się dokonanie modernizacji systemu wałów przeciwpowodziowych Wisły i jej dopływów w zasięgu cofki Wisły wraz konieczną modernizacją systemu przepompowni chroniących tereny zawala w czasie sptywu wielkich wód. W ramach modernizacji przewidziano zsynchronizowanie rzędnych koron wałów wzdłuż ich biegu i na obu brzegach, jako dostosowanie do tego samego poziomu bezpieczeństwa na chronionym obszarze. Na skutek uwarunkowań historycznych, współczesne rzędne koron wałów przeciwpowodziowych w tym rejonie nie korespondują ze sobą wzajemnie.

Tabela 2. Podział Podkomponentu 3B – Ochrona Sandomierza i Tarnobrzega na zadania przedstawia poniższa tabela.

Symbol	Zadanie
Ochrona przeciwpowodziowa Sandomierza	
3B.1	Zabezpieczenie przeciwpowodziowe w obrębie ujściowego odcinka Atramentówki, budowa nowej pompowni Koćmierzów i śluzy grawitacyjnej w Koćmierzowie (w prawym wale Wisły) oraz kanału odprowadzającego wodę z Atramentówki do pompowni
3B.2	Zabezpieczenie przeciwpowodziowe w obrębie cieku Struga A wraz z przebudową i rozbudową przepompowni „Nadbrzezie”
3B.3	Rozbudowa wału opaskowego zabezpieczającego przed wodami powodziowymi Hutę Szkła i osiedle mieszkaniowe w msc. Sandomierz
3B.4	Zabezpieczenie wałów rzeki Koprzywianki: wał lewy w km 0+000 – 12+900, wał prawy w km 0+000 – 14+400
3B.5	Budowa przepompowni wody w msc. Szewce
3B.6	Rozbudowa przepompowni wody w msc. Zajeziorze
Ochrona przeciwpowodziowa Tarnobrzega	
3B.7	Wisła Etap 2 - Rozbudowa prawego wału rzeki Wisły na dł. 14,116 km i prawego wału rzeki San na dł. 2,037 km, na terenie gm. Gorzyce i gm. Radomyśl nad Sanem, woj. podkarpackie

Podkomponent 3C – Bierna i czynna ochrona w zlewni Raby

Zlewnia rzeki Raby to górzysty obszar o charakterze rolniczym i leśnym. Jednocześnie istnieje tam silne zagospodarowanie osadnicze zlokalizowane w dnie doliny Raby i jej

dopływów. Wodami pięćsetletnimi zalane może być 6410 budynków z czego 45 % to budynki mieszkalne oraz 214 obiektów przemysłowych i 399 budynków użyteczności publicznej. W tej strefie zagrożonych jest ok. 10 tysięcy osób. Z uwagi na górski charakter zlewni, ludzie i ich mienie zagrożone są zarówno erozją koryta wielkiej wody jak i zalaniem naturalnie ukształtowanego terenu. Zjawiska te występują łącznie w czasie każdego kolejnego wezbrania w zlewni Raby powodując znaczne szkody, również poniżej zbiornika retencyjnego Dobczyce. Przyrost powierzchni zlewni o dużej aktywności powodziowej poniżej zbiornika często zmniejsza ochronne oddziaływanie zapory. Tak było też w czasie powodzi 2010 roku, największej z dotychczas odnotowanych tym rejonie. Obecna wielkość rezerwy przeciwpowodziowej o objętości 33,8 mln m³ okazała się niewystarczająca dla utrzymania odpływu ze zbiornika na poziomie przepływu nieszkodliwego (300 m³/s). Dlatego, w ramach Podkomponentu zaplanowano zwiększenie wielkości rezerwy przeciwpowodziowej zbiornika Dobczyce z 33,8 mln m³ do wartości od 44 do 54 mln m³ w okresie od początku maja do końca września, każdego roku oraz budowę pojemności retencyjnej (suche zbiorniki) na znaczących dopływach Raby zarówno poniżej jak i powyżej zbiornika Dobczyce, uzyskując pożądany efekt dla poniżej położonych terenów zagospodarowanych osadniczo w dolinie Raby.

W ramach Podkomponentu planowana jest również budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych i bulwarów. Nowe wały i bulwary będą chronić obszary zabudowane w dolinie Raby i jej dopływach. Wały zaplanowano na obszarach zurbanizowanych o luźnej zabudowie, natomiast w centrach miejscowości, w granicach ścisłej zabudowy z uwagi na ograniczoną przestrzeń zaplanowano budowę bulwarów.

Realizację Podkomponentu podzielono na dwa etapy:

- Suche zbiorniki i inne budowle Faza I – Etap I
- Suche zbiorniki i inne budowle Faza I – Etap II

Podkomponent 3D Bierna i czynna ochrona w zlewni Sanu, Wisłoki i Dunajca

Istniejące obiekty przeciwpowodziowe nie gwarantują pełnej ochrony przeciwpowodziowej na terenie zlewni Sanu wraz z Wisłokiem, przez co każdego roku generowane są straty. Jako uzupełnienie istniejącej ochrony przeciwpowodziowej wstępnie zaplanowano tu budowę suchych zbiorników,. Poza zbiornikami zaplanowano budowę wałów na dopływach Sanu oraz na samym Sanie.

Duże zagrożenie powodziowe związane jest również z dolinami Wisłoki (np. Dębica, Jasło) oraz Dunajca. W zlewniach tych rzek planowane są głównie takie kategorie działań jak budowa i modernizacja wałów, budowa suchych zbiorników (lub polderów), a także, w mniejszym zakresie, prace regulacyjne w dolinach rzek.

Realizację Podkomponentu podzielono na dwa etapy:

- Suche zbiorniki i inne budowle Faza I
- Suche zbiorniki i inne budowle Faza II

Ogólny stan zaawansowania Komponentu 3 jest zróżnicowany. Część zadań posiada decyzje środowiskowe (większość zadań Podkomponent 3B), a część planowanych działań jest jeszcze na etapie przed opracowaniem Studium Wykonalności.

2.4 MOŻLIWOŚĆ WYSTĄPIENIA ODDZIAŁYWANIA PRZYMUSOWYCH PRZESIEDLEŃ W RAMACH PROJEKTU

Zasadnicze oddziaływania społeczne w ramach Projektu wynikające z konieczności dokonania trwałych i czasowych zajęć nieruchomości na potrzeby jego realizacji obejmują:

- utratę ziemi (uprawnej, rolnej, nierolniczej i in.),
- utratę dóbr (nieruchomości, kanały melioracyjne i nawadniające, nasadzenia, drzewa, ogrodzenia itp.),
- fizyczne przemieszczenie ludności,
- utratę wspólnych dla społeczności własności i zasobów (np. dróg dojazdowych).

Działania realizowane w ramach Projektu podzielić można na dwie kategorie:

- liniowe (obwałowania, bulwary) i
- punktowe (suche zbiorniki, poldery, indywidualna ochrona gospodarstw domowych itp.).

Działania liniowe mają niewielki wpływ na pojedynczych właścicieli. Kompensacja charakteryzuje się koniecznością wypłaty znacznej liczby małych płatności za czasową utratę dóbr takich, jak np. nasadzenia. W przypadku właściwego zaprojektowania w przypadku projektów liniowych można łatwo uniknąć lub zminimalizować konieczność usuwania trwałych obiektów.

Zajęcia liniowe różnią się od punktowych tym, iż problemy często powstają w związku z koniecznością koordynacji pozyskiwania gruntów na terenie wielu gmin.

W przypadku inwestycji punktowych, ich efektem jest zajęcie użytków rolnych, łąk i pastwisk albo uniemożliwienie dostępu do zasobów naturalnych, z których dotknięta społeczność czerpie swój dochód (np. wydobywanie piasku z koryta rzecznego). W tym przypadku kompensacja wiązała się będzie z koniecznością odtworzenia dochodu czerpanego z upraw i wykorzystywania zasobów naturalnych.

Ponadto w przypadku przedsięwzięć takich, jak budowa suchych zbiorników i ochrona bierna istnieje wysokie prawdopodobieństwo przesiedleń. Przesiedlenia dotkną bezpośrednio stosunkowo niewielkiej liczby gospodarstw domowych, a ich wpływ na społeczność lokalną nie będzie istotny.

Należy też zauważyć, że chociaż w obrębie budowli służących biernej ochronie przeciwpowodziowej (jak np. suche zbiorniki) niemożliwe jest pozostawienie budynków mieszkalnych, to ziemia rolna będzie nadal dostępna dla miejscowej ludności na potrzeby jej aktywności ekonomicznej (z wyłączeniem możliwości wznoszenia na jej obszarze jakichkolwiek obiektów).

Niezależnie od kompensacji poniesionych strat, w niektórych przypadkach trwałe zajęcia nieruchomości mogą skutkować pogorszeniem jakości życia poprzez ograniczenie dostępu do:

- instytucji edukacyjnych w przypadku dzieci i młodzieży w wieku szkolnym,
- żłobków, przedszkoli i innych podobnych instytucji w przypadku młodszych dzieci i ich rodziców,
- usług medycznych, co może mieć istotne znaczenie dla osób starszych, niepełnosprawnych lub przewlekle chorych,
- instytucji kultury, terenów rekreacyjnych i obiektów sportowych.

Mogą wystąpić również koszty psychologiczne: stres związany z utratą dotychczasowego i adaptacją w nowym miejscu zamieszkania. Dlatego w ramach realizacji Projektu planowane jest wsparcie i działania osłonowe dla osób przesiedlanych, które pozwolą na uniknięcie lub minimalizację negatywnych skutków dla PAP.

Negatywne skutki zajęć stałych lub ograniczeń w użytkowaniu w czasach suchych zbiorników będą eliminowane poprzez odpowiednie i godziwe odszkodowania przygotowane w całości w początkowych stadiach projektowania zadań, zgodnie z procedurami określonymi w RPF

Utrata miejsca pracy lub przedsiębiorstwa w wyniku przesiedlenia są kosztami podlegającymi kompensacji. Osoby, które wskutek wdrażania projektu utracą pracę, będą podlegały wsparciu w Urzędach Pracy. Nie gwarantuje to jednak popytu na umiejętności PAP poza utraconym miejscem pracy i może wiązać się z koniecznością szkoleń i przekwalifikowania, co stanowi obciążenie dla lokalnych jednostek administracyjnych i osób dotkniętych realizacją projektu (PAP). Dotyczy to także osób, które posiadają lub użytkują ziemię uprawną na terenach przeznaczonych pod inwestycje. W sytuacji, w której grunty rolne utracą wartość użytkową, użytkujące je osoby na stałe utracą źródła dochodu, co podlega odszkodowaniu.

Wystąpić może także stałe lub okresowe pogorszenie warunków funkcjonowania przedsiębiorstw, zwłaszcza w przypadku utrudnienia w komunikacji samochodowej i publicznej (ograniczenie dostępności dla klientów, dostępność dla dostawców).

W związku z koniecznością czasowego zajęcia nieruchomości na cele realizacji robót budowlanych konieczne może być również czasowe wyłączenie nieruchomości z eksploatacji rolniczej lub mogą wystąpić utrudnienia w prowadzeniu na nieruchomości działalności gospodarczej.

Należy jednak zaznaczyć, że ww. oddziaływania społeczne mają charakter czasowy i w większości odwracalny. W przypadku przedsiębiorców i rolników negatywne oddziaływania mogą koncentrować się na spadku, a w sporadycznych przypadkach również w okresowej utracie dochodów z osiągniętej działalności. Ponieważ w przeważającej części na omawianym obszarze działalność prowadzą podmioty gospodarcze bądź to jednoosobowe, bądź to zatrudniające do 10 pracowników ograniczenie lub utrata dochodów może mieć dla nich istotne znaczenie.

Pozytywne oddziaływania społeczne, czyli zyski dla społeczności lokalnych, wiążą się wprost z celami inwestycji. Do zysków długoterminowych należą:

- ograniczenie lub wyeliminowanie zagrożenia powodzią (w tym związaną z zatorami lodowymi),

- ochrona terenu oraz mienia publicznego i prywatnego, w tym nieruchomości i ziemi uprawnej;
- zmodernizowanie infrastruktury publicznej, szczególnie na rzekach (wały, mosty, jazy), skutkujące przywróceniem gospodarczej funkcji rzek.

Wskutek uporządkowania, krajobraz zyska nowe walory, pojawią się nowe tereny rekreacyjne i wypoczynkowe (trasy kajakowe, bulwary, kąpieliska), co potencjalnie może przyczynić się do wzrostu atrakcyjności turystycznej terenów. Sprzyjać temu będzie także potencjalny wzrost turystyki wodnej osiągnięty dzięki poprawie żeglowności rzeki.

3 RAMY PRAWNE

Ramowy plan pozyskiwania gruntów i przesiedleń dla Projektu Ochrony Przeciwpowodziowej Odra-Wisła jest oparty na przepisach prawa polskiego i w związku z tym, iż jest on finansowany ze środków Banku Światowego musi być zgodny z Polityką Operacyjną OP 4.12. Wysiedlenia. Umowa Pożyczki pomiędzy Polską a Bankiem Światowym jest aktem prawa międzynarodowego, a przez jej zawarcie Polska obowiązuje się do stosowania polityk Banku Światowego. W przypadku różnic pomiędzy przepisami polskimi a politykami BŚ stosuje się te przepisy, które są korzystniejsze dla dotkniętej społeczności.

3.1 WYMAGANIA OP 4.12

OP 4.12 Involuntary Resettlement znajduje zastosowanie, jeżeli realizacja Projektu wymaga:

- a) przymusowego zajęcia nieruchomości skutkującego:
 - (a) zmianą miejsca zamieszkania lub utratą miejsca zamieszkania,
 - (b) utratą dóbr albo dostępu do dóbr,
 - (c) utratą źródeł dochodu albo obniżeniem standardu jakości życia
- b) przymusowego ograniczenia dostępu do parków i terenów chronionych, skutkującego niekorzystnym wpływem na jakość życia osób dotkniętych skutkami realizacji projektu.

W celu zniwelowania wpływu tych czynności na pożyczkobiorcy ciąży obowiązek przygotowania LARPF oraz RAP w zależności od tego, czy konkretne interwencje i związane z nimi skutki zostały zidentyfikowane, czy też nie. Ponadto z OP 4.12 wynikają następujące obowiązki:

- Wszystkie wykonalne alternatywne projekty powinny być tak realizowane, aby uniknąć lub zminimalizować konieczność przeprowadzania wysiedleń, a w przypadku, kiedy nie można ich uniknąć, należy podjąć takie działania, aby zminimalizować ich skalę i wpływ;
- Proces przeprowadzania przesiedleń powinien zostać zaplanowany i przeprowadzony jako działania rozwojowe, dostarczając odpowiednie środki i zasoby, które pozwolą osobom dotkniętym przesiedleniami partycypować w korzyściach wynikających z realizowanego projektu. Pomoc powinna zostać skierowana do grup społecznych dotkniętych procesem przesiedleń w celu poprawy ich stanu gospodarki, dochodów i standardu życia, lub powinna przynajmniej przywrócić stan sprzed realizacji Projektu;
- Osoby przesiedlane powinny uzyskać przed przesiedleniem pełną rekompensatę w wysokości równej kosztom odtworzeniowym, pomoc w przeprowadzce oraz pomoc i wsparcie w okresie przejściowym;
- Brak tytułu prawnego do gruntu nie powinien być przeszkodą do otrzymania odszkodowania;
- Szczególną uwagę należy poświęcić osobom i grupom szczególnie wrażliwym (np. samotne matki, niepełnosprawni, ubodzy);

- Wspólnoty powinny uzyskać możliwość udziału w planowaniu, realizacji oraz monitorowaniu procesu ich przesiedlenia;
- Przesiedlonym należy pomóc w integracji z przyjmującą ich społecznością;
- Proces przeprowadzania przesiedleń powinien być ściśle powiązany z harmonogramem realizacji głównego przedsięwzięcia tak, aby osoby przesiedlane uzyskały rekompensatę przed rozpoczęciem budowy lub przed rozpoczęciem innych działań Projektu;
- Powinien być przeprowadzany monitoring przesiedleń i ich ewaluacja;
- Na obszarach wiejskich lub rolniczych, nawet w przypadku, gdy można zastosować odszkodowanie pieniężne, szczególnie zalecana jest forma odszkodowania typu "ziemia za ziemię", jeśli jest ona ekonomicznie wykonalna. Gospodarstwa, które całkowicie utraciły swoje środki trwałe i stały się całkowicie nierentowne, powinny otrzymać rekompensatę równą wartości całego gospodarstwa;
- Dla strat, których wycena lub przeprowadzenie rekompensaty pieniężnej jest skomplikowane, na przykład: dostęp do usług publicznych, dostęp do klientów lub dostawców, obszarów rybołówstwa, dostęp do pastwisk i obszarów leśnych, należy podjąć starania zmierzające do zapewnienia dostępu do równoważnych i kulturowo odpowiednich zasobów i możliwości uzyskiwania dochodów.

3.2 WYMAGANIA PRAWA POLSKIEGO

3.2.1 Wymagania ogólne

Ramy dla kompensacji oddziaływań społecznych w związku z realizacją inwestycji przeciwpowodziowych wyznaczają zasadniczo przepisy następujących ustaw:

- ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jedn. Dz. U. 2013, poz. 1235 ze zm., dalej jako UOOŚ),
- ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. o szczególnych zasadach przygotowania do realizacji inwestycji w zakresie budowli przeciwpowodziowych (Dz. U. Nr 143, poz. 963 ze zm., dalej jako specustawa powodziowa) oraz
- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jedn. Dz. U. 2014, poz. 906, dalej jako UGN).

Zgodnie z UOOŚ jednym z kryteriów uwzględnianych przez właściwy organ przy ocenie, czy przedsięwzięcie wymaga przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko (OOŚ) jest obszar przedsięwzięcia i liczba ludności, na którą przedsięwzięcie może oddziaływać, a także gęstość zaludnienia. Z kolei w trakcie OOŚ konieczna jest ocena oddziaływania przedsięwzięcia na ludzi i dobra materialne oraz przeprowadzenie analizy konfliktów społecznych. UOOŚ nakłada też obowiązek przeprowadzenia konsultacji społecznych w procesie OOŚ i zobowiązuje do szczegółowego odniesienia się do uwag i wniosków złożonych w czasie tych konsultacji. OOŚ przeprowadzana jest na pierwszym etapie procesu wydawania zgody na inwestycję (w procedurze wydawania decyzji środowiskowej), co

pozwała na odpowiednio wczesną ocenę oddziaływań społecznych związanych z realizacją inwestycji przeciwpowodziowych i zaprojektowania odpowiednich działań minimalizujących i zapobiegawczych.

Mechanizmy bezpośrednio związane z utratą lub ograniczeniem własności i innych praw rzeczowych do nieruchomości, a także utratą lub ograniczeniem uprawnień wynikających z umów najmu i dzierżawy określa specustawa powodziowa oraz UGN. Wywłaszczenie nieruchomości lub ich części, jak też trwałe i czasowe ograniczenie sposobu korzystania z nieruchomości lub jej części następuje w pozwoleniu na realizację inwestycji (PNRI) wydawanego przez wojewodę. Wywłaszczenie następuje z chwilą, w której PNRI staje się ostateczna.

Przed wydaniem PNRI strona może żądać od inwestora objęcia wnioskiem o wywłaszczenie należącej do strony nieruchomości lub jej części, która nie będzie nadawała się do dotychczasowego użytku po zrealizowaniu przedsięwzięcia. W przypadku, jeżeli inwestor nie uzna wywłaszczenia za konieczne, stronie przysługuje prawo do złożenia pozwu o wykup do niezależnego sądu powszechnego.

Z tytułu przeniesienia na rzecz Skarbu Państwa własności nieruchomości, właścicielowi nieruchomości albo jej użytkownikowi wieczystemu przysługuje odszkodowanie pieniężne lub w formie „ziemia za ziemię”. Specustawa powodziowa nie zawiera szczególnej preferencji dla wypłaty odszkodowania w formie „ziemia za ziemię”; zakłada się raczej rekompensatę w pieniądzu z założeniem, iż ma ona pozwolić na zakup podobnej nieruchomości po cenie rynkowej.

Wysokość odszkodowania określa się odrębnie dla każdej nieruchomości, w drodze indywidualnych negocjacji inwestora z dotychczasowym właścicielem lub użytkownikiem wieczystym. Negocjacje są prowadzone w oparciu o niezależną i obiektywną wycenę rzeczoznawcy majątkowego, posiadającego odpowiednią licencję.

Wysokość odszkodowania jest ustalana według stanu nieruchomości w dniu wydania PNRI, ale według wartości nieruchomości z dnia, w którym następuje ustalenie wysokości odszkodowania.

W przypadku dojścia przez inwestora i osobę wywłaszczoną do porozumienia co do wysokości odszkodowania, zawierane jest pisemne porozumienie określające wysokość odszkodowania, termin i sposób jego wypłaty. Jeżeli jednak w terminie 2 miesięcy od dnia wydania ostatecznej PNRI nie uda się dojść do porozumienia co do wysokości odszkodowania, wysokość tę ustala wojewoda w drodze decyzji. Przed wydaniem decyzji wojewoda powołuje własnego, niezależnego biegłego. Prawo do przedstawienia opinii własnego biegłego w postępowaniu przed wojewodą ma również strona. Wtedy wojewoda wydając decyzję ustalającą wysokość odszkodowania musi również odnieść się do opinii przedstawionej przez stronę. W przypadku, w którym strona zgłasza uwagi i wnioski w postępowaniu przed wojewodą, wojewoda musi merytorycznie odnieść się do tych uwag i wniosków na etapie prowadzonego postępowania, a następnie w wydanej decyzji odszkodowawczej.

Od wydanej przez wojewodę decyzji stronie przysługuje odwołanie.

3.2.2 Konsultacje społeczne

Zasady prowadzenia konsultacji społecznych określa UOOŚ. Zgodnie z tą ustawą konsultacje prowadzone są w ramach OOS. OOS jest prowadzona w procedurze wydawania decyzji środowiskowej, a jeżeli inwestor wprowadził do projektu zmiany w stosunku do tych określonych w decyzji środowiskowej, OOS przeprowadza się również w ramach PNRI.

Dodatkowo, zgodnie z ustawą z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. 2013, poz. 267 ze zm.; dalej jako KPA) na wszystkich etapach procesu inwestycyjnego strony dotknięte skutkami realizacji projektu są zawiadamiane indywidualnie o wszystkich czynnościach podejmowanych przez organy wydające decyzję oraz o pismach składanych przez inwestora.

Osoby dotknięte skutkami realizacji projektu mogą w sposób aktywny uczestniczyć w postępowaniu na każdym jego etapie, składać uwagi, wnioski, pisma, opinie własne, opinie ekspertów itp. Całe akta postępowania są jawne dla tych osób i muszą być im udostępniane na ich żądanie. Organ administracji jest zobowiązany do odniesienia się do wszystkich uwag, wniosków, pism. itp. złożonych przez stronę. Ponadto możliwe jest przeprowadzenie rozprawy administracyjnej otwartej dla osób dotkniętych skutkami realizacji projektu (stron), w szczególności jeżeli w sprawie istnieją zagadnienia sporne.

3.2.3 Procedury odwoławcze

Zgodnie z przepisami KPA każda decyzja administracyjna, w tym PNRI i decyzja wojewody ustalająca wysokość odszkodowania za wyłączenie może zostać zaskarżona przez stronę poprzez złożenie odwołania do organu wyższego stopnia (ministra właściwego do spraw budownictwa). KPA zobowiązuje organy administracji do dołączenia do decyzji administracyjnej pouczenia, w którym wskazany zostanie termin na złożenie odwołania, organ, do którego należy złożyć to odwołanie oraz sposób złożenia odwołania. Złożenie odwołania jest nieodpłatne.

W przypadku wniesienia przez osobę wyłączonej odwołania od decyzji ustalającej wysokość odszkodowania może ona złożyć wniosek o wypłatę odszkodowania określonego w zaskarżonej decyzji. W takim przypadku odszkodowanie jest wypłacane w kwocie określonej w decyzji, co nie ma wpływu na prowadzone postępowanie odwoławcze.

Decyzja wydana w postępowaniu odwoławczym może zostać zaskarżona do wojewódzkiego sądu administracyjnego w terminie trzydziestu dni od dnia doręczenia skarżącemu rozstrzygnięcia w sprawie. Od wyroku wojewódzkiego sądu administracyjnego stronie przysługuje z kolei prawo wniesienia skargi kasacyjnej do Naczelnego Sądu Administracyjnego w terminie trzydziestu dni od dnia doręczenia stronie odpisu orzeczenia z uzasadnieniem.

3.3 ANALIZA NIESPÓJNOŚCI I INSTRUMENTY KORYGUJĄCE

OP 4.12	Prawo polskie	Instrumenty korygujące
<p>Brak tytułu prawnego do gruntu nie powinien być przeszkodą do kompensacji/wypłaty odszkodowania. Osoby nie posiadające tytułu prawnego otrzymują kompensację.</p>	<p>Polski system prawny nie uznaje prawa do odszkodowania właścicieli/użytkowników gruntu nie posiadających do niego tytułu prawnego (wyjątek stanowią osoby, których tytuł prawny do nieruchomości zaginął, albo które nabyły prawo do nieruchomości w drodze zasiedzenia, tj. metody nabycia własności poprzez nieprzerwane posiadanie nieruchomości przez okres wskazany w ustawie)</p>	<p>W przypadku osób nie posiadających tytułu prawnego do nieruchomości dotkniętej skutkami realizacji projektu każdy taki przypadek powinien być jednak rozpatrywany indywidualnie, pod kątem możliwości zastosowania ogólnych mechanizmów z Kodeksu Cywilnego dla osiągnięcia celów OP 4.12.</p> <p>Wg OP 4.12 osoby dotknięte skutkami realizacji inwestycji nie posiadające tytułu prawnego do nieruchomości nie są uprawnione do uzyskania kompensaty pieniężnej za nieruchomość. Są jednak uprawnione do otrzymania kompensaty za wszelkie obiekty, nasadzenia i ulepszenia nieruchomości dokonane przed data końcową (cut-off date) i do odpowiednich rozwiązań przypadkach, w których będą musiały zostać fizycznie lub ekonomicznie przemieszczone. W tych przypadkach zostaną zastosowane również odpowiednie środki łągodzące.</p>
<p>Polityka BŚ wymaga kompensacji za utratę dochodów (np. z działalności gospodarczej, rolnej itp.) w związku z zajęciami nieruchomości na potrzeby realizacji planowanego przedsięwzięcia</p>	<p>Przepisy prawa polskiego nie przewidują kompensacji z tytułu utraty dochodów na skutek realizacji przedsięwzięcia.</p>	<p>Osoby, które utraciły dochody lub zatrudnienie otrzymają wsparcie (ubezpieczenie zdrowotne, szkolenia zawodowe itp.) od urzędów pracy.</p> <p>W przypadku przedsiębiorców możliwe jest zastosowanie ogólnych mechanizmów z kodeksu cywilnego (pokrycie doznanej szkody i utraconego zysku).</p>
<p>Szczególne uwagę należy zwracać na potrzeby szczególnie wrażliwych grup społecznych, zwłaszcza osób ubogich, starszych, samotnych matek, dzieci, mniejszości etnicznych.</p>	<p>Polskie prawo nie wymaga zaplanowania szczególnych środków w celu dodatkowego wsparcia szczególnie wrażliwych grup społecznych (osób starszych, niepełnosprawnych, ubogich i innych, które mogą mieć specjalne potrzeby).</p>	<p>Osobom wyłączanym zostanie udzielona wszelka pomoc w uzyskaniu wsparcia udzielanego przez urzędy i instytucje obywatelom.</p> <p>Zostaną też podjęte dodatkowe działania w celu zapewnienia, że osiągnięto cele określone w OP 4.12.</p>
<p>Polityka BŚ wymaga dodatkowej kompensacji wydatków poniesionych</p>	<p>Nie przewiduje się pomocy dla pokrycia kosztów przeprowadzki i innych podobnych kosztów</p>	<p>W celu pokrycia kosztów przeprowadzki i innych podobnych kosztów możliwe jest zastosowanie</p>

<p>przez PAP w związku z fizyczną przeprowadzką (np. transport materiałów) i udzielenia pomocy w związku z realizacją przesiedlenia.</p>	<p>wynikających z konieczności przeniesienia się na nowe miejsce przez obywateli i przedsiębiorstwa.</p>	<p>ogólnych mechanizmów z Kodeksu Cywilnego dla osiągnięcia celów określonych w OP 4.12.</p>
<p>Wyplata odszkodowania powinna nastąpić przed fizycznym zajęciem terenu na potrzeby realizacji przedsięwzięcia</p>	<p>Specustawa powodziowa pozwala na zajęcie terenu i rozpoczęcie robót, zanim nastąpi wyplata odszkodowania.</p>	<p>We wszystkich przypadkach warunkiem rozpoczęcia robót jest otrzymanie potwierdzenia, że osoba dotknięta skutkami realizacji projektu została poinformowana z wyprzedzeniem o rozpoczęciu robót, wynagrodzenie zostało wypłacone i otrzymano zgodę na wejście w teren.</p> <p>Jedynymi wyjątkami są sytuacje, gdzie wszczęte zostało postępowanie odwoławcze z uwagi na niepowodzenie negocjacji, nieobecność właścicieli lub brak możliwości ich ustalenia.</p> <p>W celu minimalizacji ryzyka rozpoczęcia robót przed skompensowaniem strat zajęcia nieruchomości powinny być zaplanowane i przeprowadzone z wyprzedzeniem przed rozpoczęciem robót.</p>
<p>Kompensacja za utratę dóbr jest oparta na ich wartości rynkowej powiększonej o wszelkie koszty transakcyjne (np. podatki, opłaty) i powinna ona być wystarczająca dla efektywnego odtworzenia utraconych dóbr (wartość odtworzeniowa)</p>	<p>Zastosowane metody wyceny mogą skutkować zaniżaniem wartości nieruchomości w porównaniu do cen podobnych nieruchomości na rynku lokalnym.</p>	<p>Wycena nieruchomości zostanie powierzona niezależnemu i doświadczonemu biegłemu. Opinia biegłego powinna zostać zweryfikowana przez JRP. Wyłączony powinien otrzymać wystarczającą ilość czasu na zapoznanie się z opinią biegłego. W razie wątpliwości co do wystarczalności należnej kwoty odszkodowania, oszacowania wartości nieruchomości powinien dokonać niezależny biegły w postępowaniu przed wojewodą.</p> <p>We wszystkich przypadkach wycena musi wskazywać na wartość odtworzeniową.</p>
<p>Wymagane jest przygotowanie studium socjo-ekonomicznego, Planu Pozyskiwania Nieruchomości i Przesiedleń, monitoring środków kompensujących, przesiedleń, środków mających na celu</p>	<p>Przepisy prawa polskiego nie przewidują obowiązku przygotowania studium socjo-ekonomicznego i sporządzenia Planu Pozyskiwania Nieruchomości i Przesiedleń jako takiego. Brak jest obowiązku monitorowania i ewaluacji ich wdrażania.</p>	<p>Studia socjo-ekonomiczne oraz Plany Pozyskiwania Nieruchomości i Przesiedleń są przygotowywane zgodnie z RPPNiP, OP 4.12 i dobrymi praktykami.</p>

odtworzenie poziomu jakości życia, a także ewaluacja efektywności wszystkich ww. środków.		
---	--	--

4 METODY WYCENY

4.1 ZASADY WYCENY

Właścicielowi albo użytkownikowi wieczystemu nieruchomości lub jej części, będącej częścią inwestycji przeciwpowodziowej, niezbędnej do jej realizacji, przysługuje odszkodowanie z tytułu przeniesienia na rzecz Skarbu Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego własności tej nieruchomości.

We wszystkich przypadkach odszkodowanie musi opowiadać wartości odtworzeniowej nieruchomości co oznacza wartość rynkową nieruchomości i dóbr z nią związanych (np. nasadzenia) powiększonej o koszty transakcyjne niezbędne dla odtworzenia takie, jak podatki czy opłaty. Kompensacja jest określana na podstawie wyceny dokonywanej przez biegłego rzeczoznawcę, a jeśli to konieczne przez zespół biegłych rzeczoznawców (np. zawierający biegłego z zakresu rolnictwa).

Zgodnie z OP 4.12 „wartość odtworzeniowa” w odniesieniu do nieruchomości i obiektów została zdefiniowana jak następuje: a) dla gruntów rolnych jest to wartość rynkowa gruntów sprzed projektu albo sprzed przemieszczenia, którakolwiek z tych wartości jest wyższa, odpowiadająca rynkowej wartości ziemi o porównywalnym potencjale produkcyjnym lub użytkowaniu zlokalizowanej w pobliżu gruntu zajętego pod przedsięwzięcie wraz z kosztem przygotowania tego gruntu do pełnienia funkcji podobnej do funkcji pełnionej przez grunt zajęty pod inwestycję, wraz z kosztami transakcyjnymi; b) dla nieruchomości na obszarach miejskich to wartość rynkowa sprzed przemieszczenia odpowiadająca wartości ziemi o porównywalnym rozmiarze i użytkowaniu, zaopatrzonej w podobny albo lepszy dostęp do infrastruktury i usług i zlokalizowanej w pobliżu zajętej nieruchomości, wraz z kosztami transakcyjnymi; oraz c) dla domów i obiektów to wartość rynkowa materiałów do wbudowania w nowe domy i obiekty zastępujące domy i obiekty dotknięte skutkami realizacji inwestycji, w ilości i jakości podobnej albo lepszej od tej, która została wbudowana w domy i obiekty wywłaszczone lub częściowo dotknięte skutkami realizacji inwestycji, wraz z kosztami transportu materiałów na miejsce budowy, wynagrodzeniami dla robotników budowlanych oraz kosztami transakcyjnymi, opłatami i podatkami związanymi z realizacją nowych obiektów.

Przy określaniu wartości odtworzeniowej nie jest brana pod uwagę ani deprecjacja majątku i wartości ocalałych materiałów, ani wartość korzyści płynących z projektu, a potrąconych z wyceny majątku dotkniętego skutkami realizacji projektu. Tam, gdzie przepisy polskie nie uwzględniają konieczności kompensacji odpowiadającej wartości odtworzeniowej, kompensacja realizowana zgodnie z przepisami prawa polskiego jest wspierana przez środki dodatkowe zapewniające realizację kompensacji w standardzie kompensacji wg. wartości odtworzeniowej takich, jak wsparcie w okresie przejściowym po przesiedleniu, stanowiącym rozsądny czas konieczny dla odtworzenia jakości życia (w tym źródeł utrzymania), itp.

Odszkodowanie przysługuje w wysokości uzgodnionej między inwestorem, a dotychczasowym właścicielem, użytkownikiem wieczystem lub osobą, której przysługuje ograniczone prawo rzeczowe do nieruchomości, od odpowiednio Skarbu Państwa albo

jednostki samorządu terytorialnego. We wszystkich przypadkach odszkodowanie to powinno odpowiadać co najmniej wartości odtworzeniowej nieruchomości.

W przypadku, gdy decyzja o pozwoleniu na realizację inwestycji dotyczy rodzinnych ogrodów działkowych ustanowionych zgodnie z przepisami o rodzinnych ogrodach działkowych, podmiot, w którego interesie nastąpi likwidacja rodzinnego ogrodu działkowego lub jego części, zobowiązany jest:

- wypłacić działkowcom – odszkodowanie za stanowiące ich własność nasadzenia, urządzenia i obiekty znajdujące się na działkach;
- wypłacić stowarzyszeniu ogrodowemu – odszkodowanie za stanowiące jego własność urządzenia, budynki i budowle rodzinnego ogrodu działkowego przeznaczone do wspólnego korzystania przez użytkowników działki i służące do zapewnienia funkcjonowania ogrodu;
- zapewnić nieruchomości zamienne na odtworzenie rodzinnego ogrodu działkowego.

W odniesieniu do przedsięwzięć przeciwpowodziowych, wysokość odszkodowania ustala się według stanu nieruchomości w dniu wydania decyzji o pozwoleniu na realizację inwestycji przez organ I instancji oraz według wartości tej nieruchomości z dnia, w którym następuje ustalenie wysokości odszkodowania. Odszkodowanie podlega waloryzacji na dzień wypłaty, według zasad obowiązujących w przypadku zwrotu wywłaszczonych nieruchomości.

4.2 WYCENA NIERUCHOMOŚCI

Podstawę ustalenia wysokości odszkodowania stanowi wartość rynkowa nieruchomości. Przy określaniu wartości rynkowej nieruchomości uwzględnia się w szczególności jej rodzaj, położenie, sposób użytkowania, przeznaczenie, stopień wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej, stan nieruchomości oraz aktualnie kształtujące się ceny w obrocie nieruchomościami. Jeżeli zmiana zagospodarowania lub przeznaczenia nieruchomości zgodnie z celem inwestycji zmniejsza wartość rynkową nieruchomości, wartość tę określa się według stanu użytkowania sprzed dokonania zmiany zagospodarowania lub przeznaczenia nieruchomości w związku z realizacją projektu. W przypadku, gdy dane z lokalnego lub regionalnego rynku nieruchomości pozwalają na określenie wartości rynkowej nieruchomości, rzeczoznawca majątkowy określa tę wartość stosując jedno z podejść rynkowych, tj. podejście porównawcze, dochodowe lub mieszane. Jeżeli przeznaczenie nieruchomości, zgodne z celem wywłaszczenia, powoduje zwiększenie jej wartości, wartość nieruchomości dla celów odszkodowania określa się według alternatywnego sposobu użytkowania wynikającego z tego przeznaczenia. W przypadku, gdy dane z lokalnego lub regionalnego rynku nieruchomości są niewystarczające do określenia wartości rynkowej nieruchomości, rzeczoznawca majątkowy określa wartość odtworzeniową nieruchomości stosując podejście kosztowe.

Jeżeli dotychczasowy właściciel albo użytkownik wieczysty nieruchomości objętej decyzją o pozwoleniu na realizację inwestycji, odpowiednio, wyda tę nieruchomość lub wyda nieruchomość i opróżni lokal oraz inne pomieszczenia nie później niż w terminie 30 dni od wysokości odszkodowania powiększa się o kwotę równą 5 % wartości nieruchomości lub wartości prawa użytkowania wieczystego.

4.3 WYCENA OBIEKTÓW NIEZWIĄZANYCH TRWALE Z NIERUCHOMOŚCIĄ

Kompensacja za obiekty trwale niezwiązane z nieruchomością będzie dotyczyła sytuacji, w której a) nie nadają się one do używania w nowej lokalizacji i/lub b) osoba dotknięta skutkami realizacji projektu nie będzie ich używała z uwagi na przesiedlenie (np. przewodniczka z obszarów wiejskich do mieszkania w mieście).

W przypadku określania wartości obiektów niezwiązanych trwale z nieruchomością (np. maszyn i urządzeń), rzeczoznawca dokonuje oceny na podstawie takich danych jak: marka, model oraz typ, rok produkcji, producent, miejsce i data produkcji, a także innych danych potrzebnych w celu zidentyfikowania ruchomości.

Przy wycenianiu tego typu środków trwałych może nastąpić wzrost wartości księgowej środka lub też jej obniżenie. Ubytek wartości może następować w szczególności z przyczyn technicznych (zużycia fizycznego), funkcjonalnych (zmian materiałowych lub konstrukcyjnych) lub z przyczyn ekonomicznych (braku określonych surowców, siły roboczej, zmiany przepisów prawa, obniżenia popytu). Dokonując wyceny ruchomości rzeczoznawca stosuje podejście kosztowe lub porównawcze.

4.4 WYCENA NASADZEŃ I ZASIEWÓW

Przy określaniu wartości drzewostanu leśnego albo zadrzewień, jeżeli w drzewostanie znajdują się materiały użytkowe, szacuje się wartość drewna znajdującego się w tym drzewostanie. Jeżeli w drzewostanie nie występuje materiał użytkowy lub wartość drewna, które może być pozyskane, jest niższa od kosztów zalesienia i pielęgnacji drzewostanu, szacuje się koszty zalesienia oraz koszty pielęgnacji drzewostanu do dnia wywłaszczenia.

Przy określaniu wartości plantacji kultur wieloletnich szacuje się koszty założenia plantacji i jej pielęgnacji do czasu pierwszych zbiorów oraz wartość utraconych pożytków w okresie od dnia wywłaszczenia do dnia zakończenia pełnego plonowania. Sumę kosztów i wartość utraconych pożytków zmniejsza się o sumę rocznych odpisów amortyzacyjnych, wynikającą z okresu wykorzystania plantacji od pierwszego roku plonowania do dnia wywłaszczenia. przy określaniu wartości zasiewów, upraw i innych zbiorów jednorocznych szacuje się wartość przewidywanych plonów według cen kształtujących się w obrocie rynkowym, zmniejszając ją o wartość nakładów koniecznych w związku ze zbiorem tych plonów.

Przy określaniu wartości zasiewów, upraw i innych zbiorów jednorocznych szacuje się wartość przewidywanych plonów według cen kształtujących się w obrocie rynkowym, zmniejszając ją o wartość nakładów koniecznych w związku ze zbiorem tych plonów.

4.5 WYCENA POZOSTAŁYCH SKŁADNIKÓW MAJĄTKU

Pozostałe składniki majątku związanego z nieruchomością stanowią pożytki cywilne, czyli dochód, jaki nieruchomość przynosi na podstawie stosunku prawnego. Do określenia wartości praw zobowiązaniowych (w tym prawa najmu, dzierżawy, użyczenia i dożywocia) oraz wpływu tych praw na nieruchomość rzeczoznawca majątkowy może w szczególności wziąć pod uwagę m.in. takie elementy jak:

- rodzaj, charakter, zakres czas trwania umowy,
- odpowiednie przepisy prawa,
- formę płatności,
- rodzaj i wysokość innych świadczeń,
- sposób i terminy uiszczania czynszu i innych świadczeń,
- obowiązki i uprawnienia wynikające z praw zobowiązaniowych oraz z zawartych, roszczenia stron związane z rozliczeniami nakładów poniesionych na nieruchomości, oraz
- dostępne informacje dotyczące szacowanej nieruchomości oraz wyodrębnionego rodzaju i obszaru rynku obejmującego prawa zobowiązaniowe.

5 KRYTERIA KWALIFIKOWALNOŚCI I KATALOG OSÓB UPRAWNIONYCH

5.1 KWALIFIKOWALNOŚĆ

JRP musi ustanowić i ujawnić kryteria, według których osoby dotknięte skutkami realizacji projektu (PAP) będą uznawane za kwalifikujące się do odszkodowania oraz do innej pomocy w związku z wyłączeniami, zgodnie z polskimi przepisami prawa oraz OP 4.12 BŚ. Procedura ta musi zawierać postanowienia, ujęte w każdym RAP, dotyczące konsultacji z poszczególnymi PAP, gospodarstwami domowymi, liderami społeczności lokalnych, lokalnymi władzami a tam, gdzie to stosowne, również z pozarządowymi organizacjami społecznymi (NGOs).

Zgodnie z polityką Banku Światowego do kompensaty i pomocy w związku z zajęciami nieruchomości skutkującymi utratą dóbr i przemieszczeniem (fizycznym lub ekonomicznym) uprawnione są następujące grupy osób:

- (a) osoby posiadające formalny tytuł prawny do ziemi lub innych dóbr dotkniętych oddziaływaniami Projektu (w tym prawo zwyczajowe lub tradycyjne),
- (b) osoby nie posiadające formalnego tytułu prawnego w czasie rozpoczęcia spisu mieszkańców, jednak posiadające roszczenie do ziemi lub dóbr znajdujące oparcie w prawie krajowym lub zidentyfikowane w trakcie prac nad planem przesiedleń
- (c) osoby nie posiadające tytułu prawnego ani roszczeń do zajmowanej nieruchomości.

Osoby określone w pkt (a) i (b) powinny otrzymać kompensatę za utracone grunty, a także inną pomoc. Osoby określone w pkt (c) powinny otrzymać pomoc w przesiedleniu w miejsce odszkodowania za zajmowane grunty oraz, w razie konieczności, inną pomoc dla osiągnięcia celów OP 4.12 – o ile zajmowały obszar realizacji projektu wcześniej niż data końcowa (cut-off date). Osoby, które zajmą teren po dacie końcowej nie będą uprawnione do kompensacji, ani do innych form pomocy w związku z przesiedleniami. Wszystkie osoby określone w pkt (a), (b) i (c) powinny otrzymać kompensatę za utracone dobra inne, niż grunt.

W związku z tym brak tytułu prawnego do nieruchomości sam w sobie nie powinien być przeszkodą dla otrzymania kompensaty lub innej pomocy oferowanej w związku z przymusowym zajęciem nieruchomości.

Należy podkreślić, że występowanie osób zaliczanych do grupy nieposiadających tytułu prawnego do gruntu jest rzadkością. Co więcej osoby użytkujące nieruchomość bez tytułu prawnego są świadome nielegalności swoich działań oraz faktu, iż nieruchomość może w każdej chwili powrócić do właściciela bez rekompensaty pieniężnej.

W kolejnych rozdziałach określono kategorie oddziaływań na PAP, kategorie osób dotkniętych skutkami realizacji projektu (PAP) oraz kryteria kwalifikowalności PAP do danej kategorii. Określono również uprawnienia przysługujące poszczególnym kategoriom PAP. Założono, że podstawowym kryterium kwalifikowalności PAP jest lokalizacja ich

nieruchomości lub innych dóbr w obszarze projektu przed datą końcową (cut-off date), ustaloną po zakończeniu spisu i inwentaryzacji.

Nieruchomości dotknięte bezpośrednio planowaną inwestycją powinny być objęte projektowanym obszarem inwestycji. Szczególną uwagę należy zwrócić na zweryfikowanie tych roszczeń, które mogą spowodować pokrzywdzenie wrażliwych grup PAP. W przypadku wątpliwości w tym zakresie należy zasięgnąć informacji u władz lokalnych lub liderów społeczności lokalnej.

Do otrzymania kompensaty zakwalifikowane zostaną grupy ludności, obecne na obszarze realizacji projektu przed datą końcową inwentaryzacji chyba, że zostanie wykazane, iż osoby posiadające nieruchomości na terenie przeznaczonym pod realizację projektu otrzymały już odpowiednie rekompensaty w związku z realizacją projektu zgodnie z wymogami OP 4.12.

Za PAP uprawnione do kompensaty albo do skorzystania z działań osłonowych w związku z realizacją Projektu uznaje się:

- a) właścicieli i użytkowników wieczystych nieruchomości (w tym nieruchomości budynkowych), posiadaczy samoistnych oraz osoby, które władają nieruchomościami jak właściciele, użytkownicy wieczystości lub posiadacze samoistni, ale bez tytułu prawnego,
- b) najemców, dzierżawców, dożywotników i innych posiadaczy zależnych nieruchomości oraz władających nieruchomością jak posiadacz zależny, ale bez tytułu prawnego,
- c) posiadających na nieruchomościach ograniczone prawo rzeczowe, takie jak służebność, hipoteka, zastaw, użytkowanie, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego oraz osoby wykonujące te prawa na nieruchomościach bez tytułu prawnego,
- d) właściciele upraw, roślin, budowli i innych konstrukcji związanych z gruntem,
- e) PAP, które w związku z realizacją Projektu tracą przychód, miejsca pracy, pensje albo nie mogą prowadzić działalności gospodarczej.

W aspekcie czasowym kwalifikowalność do kompensacji w ramach Projektu ograniczona zostanie datą końcową ustanowioną dla każdego zadania osobno i zaakceptowaną przez Bank Światowy. Data końcowa zostanie ustalona jako dzień rozpoczęcia spisu nieruchomości oraz badań socjologicznych PAP i zostanie ona podana do publicznej wiadomości. Ustalając datę końcową należy jednak mieć na uwadze, że zgodnie z prawem polskim PAP posiadający tytuły prawne do nieruchomości wywłaszczanych na potrzeby realizacji projektu są uprawnieni do rekompensaty pieniężnej lub w formie „ziemia za ziemię”, jeżeli posiadali te tytuły prawne w dacie złożenia przez inwestora wniosku o PNRI.

Z kolei w stosunku do osób, które posiadają nieruchomości na obszarze realizacji projektu, ale których miejsca zamieszkania lub pobytu nie będzie można ustalić, pozostają nadal uprawnione do otrzymania rekompensat. W związku z tym zostaną podjęte wszelkie możliwe i prawnie dopuszczalne kroki w celu ustalenia miejsca ich pobytu i przekazania im rekompensaty. W przypadku, jeżeli nie da się ustalić miejsca pobytu lub zamieszkania, rekompensata zostanie przekazana do depozytu, z którego w każdej chwili będzie mogła zostać podjęta przez osobę uprawnioną.

5.2 UPRAWNIENIA

Kwalifikowalność do kompensacji i pomocy będzie ustalana na następujących zasadach:

- PAP posiadający legalnie nieruchomości na terenie projektu otrzymają rekompensatę w pełnej wysokości, przy uwzględnieniu pierwszeństwa zasady „ziemia za ziemię”,
- PAP będący najemcami, dzierżawcami, dożywotnikami i innymi posiadaczami zależnymi nieruchomości na terenie projektu otrzymają pełną rekompensatę za utratę tych praw,
- PAP będący posiadaczami ograniczonych praw rzeczowych na nieruchomościach otrzymają pełną rekompensatę za utratę tych praw,
- posiadacze upraw, roślin, budowli i innych konstrukcji związanych z gruntem otrzymają rekompensatę za te uprawy, rośliny, budowle i konstrukcje,
- mieszkańcy domów i mieszkań, którzy będą musieli zostać wysiedleni oprócz odszkodowania na ww. zasadach otrzymają pomoc w przesiedleniu, odpowiedni dostęp do infrastruktury społecznej oraz, jeżeli będzie to konieczne, pakiet specjalnie dobranych działań osłonowych,
- PAP, które w związku z realizacją Projektu stracą przychód, pensje lub możliwość prowadzenia działalności gospodarczej otrzymają odpowiednie rekompensaty oraz, jeżeli będzie to konieczne, pakiet odpowiednio dobranych działań osłonowych,
- PAP posiadający nieruchomości na terenie projektu nielegalnie, bez tytułu prawnego i bez ekspektatywy nabycia tytułu prawnego nie otrzymają rekompensat za wywłaszczenie z nieruchomości, ponieważ jest to niemożliwe w świetle prawa polskiego. Osoby te otrzymają jednak rekompensaty za rośliny i konstrukcje będące ich własnością oraz, jeżeli będzie to konieczne, pakiet specjalnie dobranych działań osłonowych dla odtworzenia lub poprawy jakości życia.

PAP będą uprawnione do uzyskania rekompensaty za następujące kategorie oddziaływań/strat:

- **Trwała utrata nieruchomości** - tam, gdzie to możliwe i gdzie PAP wyrazi taką wolę będzie rekompensowana w formie „ziemia za ziemię” poprzez przyznanie nieruchomości o podobnej wartości, położeniu i funkcjach jak nieruchomość wywłaszczona. Jeżeli znalezienie nieruchomości spełniającej wymagania adekwatnej rekompensaty nie będzie możliwe, PAP nie wyrazi woli uzyskania rekompensaty w formie „ziemia za ziemię” albo zajęciu podlegała będzie jedynie niewielka część działki, odszkodowanie będzie wypłacane w formie pieniężnej i będzie odpowiadało rynkowej wartości wywłaszczonej nieruchomości lub jej części. Dodatkowo za niezwłoczne wydanie nieruchomości możliwe będzie powiększenie odszkodowania o kwotę odpowiadającą kwocie 5% wartości wywłaszczonej nieruchomości, na zasadach określonych w specustawie powodziowej. PAP nie będące właścicielami lub użytkownikami wieczystymi, ale posiadające tytuł prawny do nieruchomości (np. najemcy, dzierżawcy) otrzymają z kolei odszkodowanie odpowiadające wartości wywłaszczonych praw. Na żądanie PAP Inwestor przejmie nieruchomość w całości i zrekompensuje przejęcie tej nieruchomości na ww. zasadach. Wszelkie koszty transakcyjne, w tym podatki związane z przyznaniem rekompensaty za wywłaszczenie będzie pokrywał Inwestor. W przypadku PAP, które posiadają nieruchomości na terenie projektu bez tytułu prawnego (nielegalnie) przyznanie

rekompensaty za wywłaszczenie nieruchomości nie będzie możliwe. Otrzymają one jednak rekompensaty za rośliny, nasadzenia i konstrukcje będące ich własnością oraz, jeżeli będzie to konieczne pakiet działań osłonowych mających na celu odtworzenie lub poprawę ich jakości życia;

- **Trwałe ograniczenie w dotychczasowym użytkowaniu nieruchomości** co do zasady rekompensowane będzie w formie pieniężnej, uwzględniającej utratę rynkową wartości nieruchomości. W zależności od przypadku zaproponowane zostaną również specjalnie dobrane działania osłonowe. Na wniosek PAP nieruchomość, na której ma nastąpić trwałe ograniczenie dotychczasowego użytkowania zostanie jednak wywłaszczona, a PAP otrzyma odszkodowanie na zasadach określonych dla trwałej utraty nieruchomości;
- **Budynki mieszkalne** – rekompensata będzie odbywała się na zasadach jak dla trwałej utraty nieruchomości. Ponadto wysiedlane PAP otrzymają dodatkową płatność w kwocie 10 000 zł. W zależności od przypadku Inwestor przyzna tym osobom zamienne lokale mieszkalne. W przypadku squattersów nie są oni uprawnieni do otrzymania odszkodowania, jednak w określonych przypadkach inwestor jest zobowiązany do przyznania im lokalu zamiennego. Osobom tym zostanie zaproponowany również pakiet osłonowy, obejmujący pomoc w znalezieniu miejsca zamieszkania, a w przypadku jeżeli są to osoby bezrobotne albo dotknięte uzależnieniami zaproponowane zostaną im działania wspierające ich pozycję na rynku pracy oraz otrzymają stosowną propozycję leczenia;
- **Budowle i struktury niemieszkalne (stajnie, ogrodzenia, infrastruktura techniczna itp.)** – co do zasady właściciele i użytkownicy tych budowli i struktur otrzymają rekompensatę jak za trwałą utratę nieruchomości. Wśród działań osłonowych Inwestor proponuje przebudowę sieci infrastruktury, a tam gdzie to adekwatne – struktur i budowli na koszt inwestora. Dodatkowo jednostki samorządu terytorialnego, które zrealizowały lub realizują dotknięte budowle lub struktury przy wykorzystaniu środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej lub innych źródeł zagranicznych, odszkodowanie pieniężne zostanie powiększone o kwotę podlegających zwrotowi środków pochodzących z dofinansowania wraz z należnymi odsetkami;
- **Utrata nasadzeń** zostanie zrekompensowana legalnym posiadaczom nieruchomości w pieniądzu, przy uwzględnieniu kosztów założenia i pielęgnacji nasadzeń, a także wartości utraconych pożytków w okresie od dnia wywłaszczenia do dnia zakończenia pełnego plonowania,
- **Utrata drzewostanu** zostanie zrekompensowana analogicznie jak w przypadku utraty nasadzeń. W zależności od przypadku rekompensata może nastąpić również wg. oszacowania wartości drewna, które może być pozyskane;
- **Oddziaływanie na przedsiębiorców i zatrudnienie** zostanie zrekompensowane w pieniądzu poprzez zrekompensowanie szkód faktycznie poniesionych przez przedsiębiorców oraz zysku, który utracili na skutek realizacji Projektu. Podstawą do określenia tych wartości powinny być dokumenty księgowo-rozliczeniowe, ewentualnie zeznania podatkowe przedsiębiorców. W przypadku utraty pracy przez pracowników otrzymają oni zasiłek dla bezrobotnych. Zarówno pracownicy, jak i wykonujący pracę na umowach cywilnoprawnych w przypadku utraty możliwości zarobkowania otrzymają bezpłatne ubezpieczenie zdrowotne, pomoc w znalezieniu

pracy oraz, ewentualnie, pomoc w postaci szkoleń zawodowych umożliwiających im przekwalifikowanie w celu znalezienia zatrudnienia;

- **Utrata lub ograniczenie dostępu do infrastruktury społecznej** (np. parków) zostanie w miarę możliwości zrekompensowane poprzez odtworzenie tej infrastruktury w nowym, odpowiednio zlokalizowanym miejscu. W przypadku braku możliwości lub braku potrzeby odtworzenia infrastruktury w nowym miejscu, PAP otrzymają dostęp do istniejącej infrastruktury społecznej;
- **Koszty przesiedlenia gospodarstw domowych** – w celu pokrycia kosztów przesiedlenia gospodarstw domowych PAP otrzymają kwotę 10 000 zł. Zostanie im również zaproponowany specjalny pakiet działań osłonowych, obejmujących w razie potrzeby pomoc w znalezieniu firmy transportowej i w pokryciu kosztów transportu przekraczających kwotę 10 000 zł;
- **Grupy szczególnie wrażliwe** w ramach rekompensaty otrzymają specjalnie dobrany do ich potrzeb pakiet osłony (harmonogram wdrażania działań w tym zakresie będzie ustalany indywidualnie). Dla dzieci i młodzieży szkolnej będzie to pomoc w znalezieniu takiej lokalizacji, która umożliwi im kształcenie się w dotychczasowej szkole; podobnie dla dzieci uczęszczających do żłobków i przedszkoli. Osoby starsze zostaną przesiedlone w miejsca, które są pozbawione barier architektonicznych utrudniających poruszanie się i które posiadają równy, albo łatwiejszy dostęp do opieki zdrowotnej, przy jednoczesnej możliwości zapewnienia zachowania dotychczasowych nawyków i stylu życia. Osobom ubogim zaproponowana zostanie pomoc w uzyskaniu dodatkowego wsparcia instytucjonalnego od agencji rządowych, samorządowych oraz od właściwych dla ich problemów organizacji pozarządowych.
- **Czasowe zajęcie nieruchomości** będzie rekompensowane pieniężnie poprzez wypłatę w odstępach miesięcznych kwot odpowiadających rynkowym cenom wynajmu lub dzierżawy nieruchomości. Ponadto w przypadku, jeżeli w związku z czasowym zajęciem nieruchomości PAP poniesie z tego tytułu stratę, zostanie ona odrębnie zrekompensowana na ww. zasadach. Po zakończeniu realizacji działań budowlanych wszystkie nieruchomości zostaną przywrócone do stanu poprzedniego;
- **Szkody w domach, budynkach i budowlach w związku z pracami budowlanymi (np. wibracje, wypadki, itp.)** będą rekompensowane w zależności od ich charakteru tak, aby możliwe było odtworzenie pełnej substancji dotkniętego obiektu albo zakup nowego. W zależności od sytuacji zastosowane zostaną odpowiednie zasady dotyczące wypłaty odszkodowań dla ww. oddziaływań.

5.3 MATRYCA DZIAŁAŃ KOMPENSUJĄCYCH

Oddziaływania/straty	Określenie PAP	Kompensata
Trwała utrata nieruchomości	Właściciele, użytkownicy wieczyści, posiadacze samoistni nieruchomości	<ul style="list-style-type: none"> • rekompensata w formie „ziemia za ziemię” • jeżeli rekompensata w formie „ziemia za ziemię” jest niemożliwa albo niepożądana odszkodowanie pieniężne, • pokrycie wszelkich kosztów transakcyjnych
		<ul style="list-style-type: none"> • pokrycie kosztów przeprowadzki • wsparcie w przeprowadzce
	Grupy społecznie wrażliwe	<ul style="list-style-type: none"> • przesiedlenie do lokalizacji nie wpływającej na dostępność poprzedniej szkoły, • wsparcie w znalezieniu lokalizacji z podobną dostępnością szkoły, jak w przypadku wyłączonego gospodarstwa domowego
		<ul style="list-style-type: none"> • przesiedlenie do lokalizacji z takim samym lub lepszym dostępem do opieki medycznej, jak w przypadku wyłączonego gospodarstwa domowego, ewentualnie pomoc w znalezieniu miejsca zamieszkania z takim dostępem • przesiedlenie do miejsca bez barier architektonicznych, ewentualnie pomoc w znalezieniu odpowiedniego domu
		<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie w uzyskaniu odpowiedniej pomocy instytucjonalnej dla celów poprawy jakości życia

	Użytkownicy nieruchomości	<ul style="list-style-type: none"> • rekompensata pieniężna za utratę praw na nieruchomości, • pomoc we wzięciu w użytkowanie podobnej nieruchomości.
	Najemcy, dzierżawcy	<ul style="list-style-type: none"> • rekompensacja pieniężna za straty poniesione w związku z wygaśnięciem umowy, • pokrycie kosztów transakcyjnych
	Nielegalnie władający nieruchomością	<ul style="list-style-type: none"> • brak odszkodowania za utratę nieruchomości
	Posiadacze służebności, hipoteki, zastawu na nieruchomości	<ul style="list-style-type: none"> • rekompensata pieniężna za utracone prawa, • dla posiadaczy służebności gruntowych – pomoc w znalezieniu rozwiązania pozwalającego na korzystanie z należącej do nich nieruchomości (władnącej nieruchomością wywłaszczaną), np. w postaci innej drogi koniecznej do nieruchomości • pokrycie kosztów transakcyjnych
	Nielegalni posiadacze służebności	<ul style="list-style-type: none"> • dla nielegalnych posiadaczy służebności - pomoc w znalezieniu rozwiązania pozwalającego na korzystanie z należącej do nich nieruchomości (władnącej nieruchomością wywłaszczaną).
Trwałe ograniczenia w użytkowaniu nieruchomości	Właściciele, użytkownicy wiczyści, posiadacze samoistni nieruchomości	<ul style="list-style-type: none"> • rekompensata pieniężna za straty związane z ograniczeniem w użytkowaniu nieruchomości, • pokrycie kosztów transakcyjnych, • zaproponowanie wsparcia instytucjonalnego oraz doradztwo w zakresie możliwości innego wykorzystania nieruchomości,
	Użytkownicy nieruchomości	<ul style="list-style-type: none"> • rekompensata pieniężna za utratę praw na skutek ograniczenia

	Nielegalnie władający nieruchomością	<ul style="list-style-type: none"> • zaproponowanie wsparcia instytucjonalnego oraz doradztwo w zakresie możliwości innego wykorzystania nieruchomości,
	Dzierżawcy, najemcy nieruchomości	<ul style="list-style-type: none"> • rekompensata pieniężna za straty związane z ograniczeniem, • pokrycie kosztów transakcyjnych, • zaproponowanie wsparcia instytucjonalnego oraz doradztwo w zakresie możliwości innego wykorzystania nieruchomości,
	Posiadacze służebności	<ul style="list-style-type: none"> • pomoc w znalezieniu rozwiązania pozwalającego na korzystanie z należącej do nich nieruchomości (władnącej nieruchomością wywłaszczaną), • rekompensata pieniężna za szkody związane z ograniczeniem możliwości korzystania ze służebności, • pokrycie kosztów transakcyjnych
	Nielegalni posiadacze służebności	<ul style="list-style-type: none"> • pomoc w znalezieniu rozwiązania pozwalającego na korzystanie z należącej do nich nieruchomości (władnącej nieruchomością wywłaszczaną).
Budynki mieszkalne	Właściciele	<ul style="list-style-type: none"> • rekompensata w formie „ziemia za ziemię” • jeżeli rekompensata w formie „ziemia za ziemię” jest niemożliwa albo niepożądana odszkodowanie pieniężne za utraconą nieruchomość, • pokrycie wszelkich kosztów transakcyjnych, • pokrycie kosztów związanych z procesem przesiedlenia, • wsparcie w znalezieniu miejsca zamieszkania lub zapewnienie lokalu mieszkalnego przez Inwestora, • wsparcie instytucjonalne i socjalne dla przesiedlanych.

	Posiadacze bez tytułu prawnego	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie w zalegalizowaniu posiadania w celu kompensaty na zasadach dla właścicieli i legalnych posiadaczy • pokrycie kosztów związanych z procesem przesiedlenia, • wsparcie w znalezieniu miejsca zamieszkania lub zapewnienie lokalu mieszkalnego przez Inwestora, • wsparcie instytucjonalne i socjalne dla przesiedlonych.
	Dzierżawcy, najemcy, użytkownicy nieruchomości	<ul style="list-style-type: none"> • rekompensata pieniężna za straty związane z wygaśnięciem umowy, • pokrycie kosztów transakcyjnych, • pokrycie kosztów związanych z procesem przesiedlenia, • wsparcie w znalezieniu miejsca zamieszkania lub zapewnienie lokalu mieszkalnego przez Inwestora, • wsparcie instytucjonalne i socjalne dla przesiedlanych.
	Nielegalni squattersi	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie w zalegalizowaniu posiadania w celu kompensaty na zasadach dla właścicieli i legalnych posiadaczy • pokrycie kosztów związanych z procesem przesiedlenia, • wsparcie w znalezieniu miejsca zamieszkania lub zapewnienie lokalu mieszkalnego przez Inwestora, • wsparcie instytucjonalne i socjalne dla przesiedlonych.
	Posiadacze służebności, hipoteki, zastawu na nieruchomości	<ul style="list-style-type: none"> • rekompensata pieniężna za utracone prawa, • pokrycie kosztów transakcyjnych, • dla posiadaczy służebności mieszkania: <ul style="list-style-type: none"> ○ pokrycie kosztów związanych z procesem przesiedlenia, ○ wsparcie w znalezieniu miejsca zamieszkania lub zapewnienie lokalu mieszkalnego przez Inwestora,

		<ul style="list-style-type: none"> ○ wsparcie instytucjonalne i socjalne dla przesiedlonych.
Budowle i struktury niemieszkalne (stajnie, ogrodzenia, infrastruktura techniczna itp.)	Właściciele, użytkownicy wiczyści, posiadacze samoistni budowli i struktur	<ul style="list-style-type: none"> • rekompensata pieniężna w wysokości wartości odtworzeniowej utraconych dóbr, • przeniesienie lub rekonstrukcja utraconych dóbr.
	Użytkownicy	<ul style="list-style-type: none"> • rekompensata pieniężna w wysokości wartości odtworzeniowej utraconych dóbr, • przeniesienie lub rekonstrukcja utraconych dóbr.
	Nielegalni posiadacze budowli i struktur	<ul style="list-style-type: none"> • rekompensata pieniężna w wysokości wartości odtworzeniowej utraconych dóbr, • przeniesienie lub rekonstrukcja utraconych dóbr.
	Dzierżawcy, najemcy budowli lub struktur	<ul style="list-style-type: none"> • rekompensata pieniężna w wysokości wartości odtworzeniowej utraconych dóbr, • przeniesienie lub rekonstrukcja utraconych dóbr.
Utrata nasadzeń	Właściciele, użytkownicy wiczyści, posiadacze samoistni nieruchomości	<ul style="list-style-type: none"> • rekompensata pieniężna, uwzględniająca koszty założenia i pielęgnacji nasadzeń oraz utracone plony, • umożliwienie zebrania plonów
	Użytkownicy	<ul style="list-style-type: none"> • rekompensata pieniężna, uwzględniająca koszty założenia i pielęgnacji nasadzeń oraz utracone plony, • umożliwienie zebrania plonów
	Dzierżawcy, najemcy	<ul style="list-style-type: none"> • rekompensata pieniężna, uwzględniająca koszty założenia i pielęgnacji nasadzeń oraz utracone plony, • umożliwienie zebrania plonów
	Nielegalnie władający nieruchomością	<ul style="list-style-type: none"> • umożliwienie zebrania plonów

Utrata drzew	Właściciele, użytkownicy wieczysti, posiadacze samoistni nieruchomości	<ul style="list-style-type: none"> rekompensata pieniężna, w razie potrzeby uwzględniająca koszty założenia i pielęgnacji drzewostanu oraz utracone plony
	Użytkownicy	<ul style="list-style-type: none"> rekompensata pieniężna, w razie potrzeby uwzględniająca koszty założenia i pielęgnacji drzewostanu oraz utracone plony
	Dzierżawcy, najemcy	<ul style="list-style-type: none"> rekompensata pieniężna, w razie potrzeby uwzględniająca koszty założenia i pielęgnacji drzewostanu oraz utracone plony
	Nielegalnie władający nieruchomością	<ul style="list-style-type: none"> umożliwienie zebrania plonów
Oddziaływania na przedsiębiorców i zatrudnienie w związku z zajęciami nieruchomości	Osoby prowadzące 1-osobową działalność gospodarczą	<ul style="list-style-type: none"> rekompensata pieniężna za zysk utracony w okresie przejściowym, objęcie wsparciem instytucjonalnym dla osób likwidujących działalność. przyznanie odszkodowania w formie „ziemia za ziemię” o warunkach pozwalających na kontynuowanie działalności rolniczej/sadowniczej lub rekompensaty pieniężnej, rekompensata pieniężna pozwalająca na podjęcie działalności rolniczej/sadowniczej na nowej nieruchomości.
	Organizacje pozarządowe	<ul style="list-style-type: none"> przyznanie odszkodowania w formie „ziemia za ziemię” lub rekompensaty pieniężnej, przyznanie rekompensaty pieniężnej w kwocie pozwalającej na podjęcie działalności gospodarczej na nowej nieruchomości.
	Mikroprzedsiębiorcy (zatrudniający do 10 pracowników)	<ul style="list-style-type: none"> przyznanie odszkodowania w formie „ziemia za ziemię” o warunkach pozwalających na kontynuowanie działalności

		<p>gospodarczej lub rekompensaty pieniężnej,</p> <ul style="list-style-type: none"> • rekompensata pieniężna pozwalająca na podjęcie działalności gospodarczej na nowej nieruchomości.
		<ul style="list-style-type: none"> • rekompensata pieniężna, • objęcie wsparciem instytucjonalnym dla osób likwidujących działalność.
		<ul style="list-style-type: none"> • przyznanie odszkodowania w formie „ziemia za ziemię” o warunkach pozwalających na kontynuowanie działalności rolniczej/sadowniczej lub rekompensaty pieniężnej, • rekompensata pieniężna pozwalająca na podjęcie działalności rolniczej/sadowniczej na nowej nieruchomości.
	Mali przedsiębiorcy (zatrudniający od 10 do 50 pracowników)	<ul style="list-style-type: none"> • rekompensata pieniężna.
	Osoby pracujące na umowy cywilno-prawne	<ul style="list-style-type: none"> • przyznanie przedsiębiorcom odszkodowań pozwalających na utrzymanie jak największej liczby miejsc pracy, • objęcie wsparciem instytucjonalnym i socjalnym dla osób pozostających bez zatrudnienia,
	Osoby pracujące na umowę o pracę	<ul style="list-style-type: none"> • przyznanie przedsiębiorcom odszkodowań pozwalających

		<p>na utrzymanie jak największej liczby miejsc pracy,</p> <ul style="list-style-type: none"> • objęcie wsparciem instytucjonalnym i socjalnym dla osób pozostających bez zatrudnienia,
Utrata lub ograniczenie dostępu do infrastruktury społecznej	Wszystkie PAP zamieszkujące na obszarze objętym skutkami realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> • odtworzenie infrastruktury społecznej na innym obszarze, • jeżeli odtworzenie infrastruktury na innym obszarze jest niemożliwe albo niezasadne zapewnienie dostępu do istniejącej infrastruktury społecznej.
		<ul style="list-style-type: none"> • tymczasowe zapewnienie miejsc do rekreacji
Mienie gminne	Gmina	<ul style="list-style-type: none"> • Odtworzenie lub wymiana zniszczonych obiektów w konsultacji z gminami.
Czasowe zajęcie nieruchomości	Właściciele, użytkownicy wieczyści, posiadacze samoistni nieruchomości	<ul style="list-style-type: none"> • rekompensata pieniężna, • przywrócenie nieruchomości do stanu poprzedniego.
	Nielegalnie władający nieruchomością	<ul style="list-style-type: none"> • przywrócenie nieruchomości do stanu poprzedniego
	Dzierżawcy, użytkownicy nieruchomości	<ul style="list-style-type: none"> • rekompensata pieniężna, • przywrócenie nieruchomości do stanu poprzedniego.

6 Konsultacje społeczne Ramowego Planu Pozyskiwania Nieruchomości i Przesiedleń

Konsultacje społeczne RPPNiP odbyły się w dniach 23.02.-11.03.2015 r. Informację o rozpoczęciu konsultacji publicznych podano do publicznej wiadomości z kilkudniowym wyprzedzeniem poprzez strony internetowe Beneficjentów, na tablicach ogłoszeń oraz w lokalnej prasie. W obwieszczeniu znalazły się szczegółowe informacje dotyczące czasu trwania konsultacji społecznych, możliwości zapoznania się z dokumentem będącym przedmiotem konsultacji oraz możliwości wnoszenia wniosków i uwag wraz ze wskazaniem szczegółowych danych do kontaktu (adres email, adres miejsca, w którym można zapoznać się z projektem dokumentu, godziny urzędowania) a także informacje o debatach publicznych planowanych do przeprowadzenia w ramach konsultacji społecznych dokumentu.

Możliwość składania uwag i wniosków do RPF została zapewniona w dniach od 23 lutego 2015 r. do 6 marca 2015 r. włącznie. Ponadto społeczeństwo mogło składać uwagi i wnioski również w trakcie debat publicznych.

Debaty publiczne zostały zorganizowane po okresie upublicznienia dokumentów w dniach:

- 9 marca w Szczecinie,
- 9 marca 2015 r. w Krakowie,
- 10 marca 2015 r. w Rzeszowie,
- 10 marca w Zielonej Górze,
- 11 marca we Wrocławiu.

W konsultacjach publicznych wzięło udział łącznie 177 osób, w tym przedstawiciele organów administracji, organizacje pozarządowe i członkowie społeczności lokalnych, na terenie których realizowane będą przedsięwzięcia wchodzące w skład Projektu.

Podstawowe kwestie podnoszone przez uczestników konsultacji społecznych wiązały się z koniecznością zapewnienia odpowiednich odszkodowań osobom dotkniętym skutkami realizacji projektu, a także z koniecznością włączenia do Komponentu 3: Górna Wisła przedsięwzięć zapewniających ochronę przeciwpowodziową dorzeczy Sanu, Wisłoki i Dunajca. W rezultacie złożonych uwag do Komponentu 3: Górna Wisła włączony został Podkomponent 3D – Bierna i czynna ochrona dorzeczy Sanu, Wisłoki i Dunajca.

7 OPRACOWANIE PLANÓW PRZESIEDLEŃ (RAP)

7.1 STRUKTURA INSTYTUCJONALNA I ZESPÓŁ REALIZACYJNY RAP

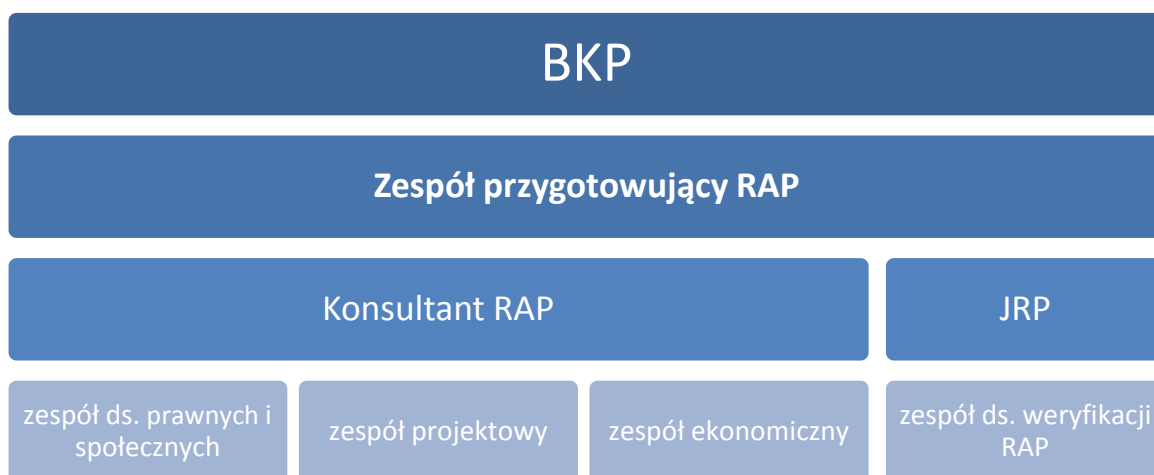
W celu wykorzystania wiedzy i doświadczenia pozyskanego w procesie wdrażania Projektu Ochrony Przeciwpowodziowej Dorzecza Odry, wszystkie prace nad RAP powinny być konsultowane z Biurem Koordynacji Projektu, posiadającym duże doświadczenie w realizacji projektów przeciwpowodziowych w Polsce z wykorzystaniem środków Banku Światowego oraz dogłębną znajomość procedur obowiązujących w BŚ.

BKP będzie współpracowało z właściwymi JRP. Jednostki Realizujące Projekt będą odpowiedzialne m.in. za przygotowanie całego procesu inwestycyjnego, w tym RAP, dokumentów formalno-prawnych związanych z realizacją przedsięwzięcia (m.in. uzyskanie niezbędnych uzgodnień i decyzji administracyjnych), przygotowanie i przeprowadzanie przetargów na roboty i usługi, zawieranie kontraktów na roboty i usługi, monitorowanie postępu realizacji, zarządzanie finansowe i prowadzenie rachunkowości, sporządzanie niezbędnych sprawozdań na potrzeby monitorowania realizacji oraz koordynację prac wszystkich służb zaangażowanych w przygotowanie przedsięwzięcia do realizacji oraz jego ostateczne wdrożenie, rozliczenie i przekazanie do eksploatacji.

W celu skutecznego przygotowania i wdrożenia RAP w strukturach JRP zostaną wyodrębnione komórki organizacyjne ds. weryfikacji RAP, a następnie ds. wdrażania i realizacji RAP. W przygotowaniu i realizacji RAP JRP wspierana będzie przez Konsultanta wybranego zgodnie z właściwą procedurą BŚ.

Konsultant będzie wspierał JRP na wszystkich etapach prac dotyczących RAP – od jego przygotowania, aż do zakończenia i rozliczenia. W celu skutecznego wsparcia JRP w strukturze Konsultanta konieczne będzie wyodrębnienie zespołu projektowego, zespołu ds. prawnych i społecznych oraz zespołu zajmującego się zagadnieniami ekonomicznymi.

Schemat instytucjonalny w zakresie wdrażania i realizacji RAP przedstawiają poniższe schematy. Uwzględniają one rolę BKP jako podmiotu koordynującego przygotowanie dokumentów RAP oraz ich wdrażanie, a także ich notyfikację do BŚ.

BKP

Zespół wdrażający RAP

Konsultant RAP

JRP

zespół ds.
prawnych i
społecznych

zespół
ekonomiczny

zespół projektowy

zespół ds.
monitoringu i
realizacji RAP

7.2 PROCES OPRACOWANIA I ZATWIERDZANIA RAP

OPRACOWANIE RAP			
Kroki	Działanie	Odpowiedzialność	
1	Wstępna ocena skutków społecznych przedsięwzięcia	Konsultant RAP – zespół ds. prawnych i społecznych	JRP – zespół ds. weryfikacji RAP
2	Ustalenie ostatecznego zakresu wyłączeń i sporządzenie projektu budowlanego	Konsultant RAP – zespół ds. projektowych	
3	Przygotowanie badania społeczno-ekonomicznego	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych, zespół ekonomiczny	
4	Określenie ram koordynacji w zakresie realizacji RAP z właściwymi organami administracji rządowej		JRP – zespół ds. weryfikacji RAP
5	Zebranie wypisów i wyrysów z ewidencji gruntów i budynków oraz z planów zagospodarowania przestrzennego	Konsultant RAP – zespół ds. prawnych i społecznych	JRP – zespół ds. weryfikacji RAP
6	Ocena skutków społecznych przedsięwzięcia	Konsultant RAP – zespół ds. prawnych i społecznych	
7	Oszacowanie strat i szkód oraz ich wartości odtworzeniowej, zgodnie z właściwymi przepisami	Konsultant RAP – zespół ds. ekonomicznych	JRP – zespół do weryfikacji RAP

8	Weryfikacja i aktualizacja zebranych materiałów, analiz oddziaływań i analiz ekonomicznych (Detailed Measurement Survey)	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych, zespół ekonomiczny	JRP – zespół do weryfikacji RAP
9	Sporządzenie projektu RAP	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych, zespół ekonomiczny	JRP – zespół do weryfikacji RAP
10	Konsultacje społeczne RAP	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych, zespół ekonomiczny	JRP – zespół do weryfikacji RAP
11	Wprowadzenie do projektu budowlanego zmian w wyniku konsultacji społecznych	Konsultant ds. RAP – zespół projektowy	JRP – zespół do weryfikacji RAP
12	W zakresie wynikającym z uwzględnienia uwag i wniosków do RAP - weryfikacja i aktualizacja zebranych materiałów, analiz oddziaływań i analiz ekonomicznych	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych, zespół ekonomiczny	JRP – zespół do weryfikacji RAP
13	W zakresie wynikającym z uwzględnienia uwag i wniosków do RAP – wprowadzenie zmian do RAP	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych, zespół ekonomiczny	JRP – zespół do weryfikacji RAP
14	Upublicznienie RAP		JRP – zespół do weryfikacji RAP
15	„No objection” Banku Światowego	WB	
16	Złożenie RAP do Banku Światowego	JRP – zespół do weryfikacji RAP	BKP

WDROŻENIE RAP

Kroki	Działanie	Odpowiedzialność	
1	Ustalenie szczegółowego harmonogramu realizacji RAP	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych	JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
2	Złożenie wniosków o PNRI		JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
3	Poinformowanie osób objętych skutkami realizacji inwestycji o możliwościach kompensacji i wykupu nieruchomości, które nie są planowane do zajęcia pod inwestycję		JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
4	Rozpatrzenie wniosków o wykup nieruchomości nieobjętych PNRI i,	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i	JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji

	odpowiednio, aktualizacja projektu budowlanego i aktualizacja RAP	społecznych, zespół ekonomiczny, zespół projektowy	RAP
5	Pozyskanie przez JRP nieruchomości, które będą mogły zostać przekazane jako zamienne	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych	JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
6	Uzyskanie PNRI		JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
7	Przekazanie osobom dotkniętym skutkami realizacji projektu informacji o uzyskaniu PNRI i o jej skutkach oraz o planowanych dalszych działaniach inwestora		JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
8	Wycena nieruchomości przez niezależnych i obiektywnych biegłych, zgodnie z obowiązującym prawem i weryfikacja wyceny	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych, zespół do spraw ekonomicznych	JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
7	Dostarczenie osobom wywłaszczonym sporządzonych operatów szacunkowych i przeprowadzenie negocjacji	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych, zespół do spraw ekonomicznych	JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
8	W przypadku niepowodzenia negocjacji – uzyskanie decyzji wojewody co do wysokości odszkodowania		JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
9	Wypłata odszkodowań lub przekazanie nieruchomości zamiennych, rozpoczęcie realizacji innych działań kompensacyjnych i osłonowych przewidzianych w RAP		JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
10	Fizyczne przejęcie wywłaszczonych nieruchomości i rozpoczęcie robót		JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
11	Ewaluacja realizacji RAP	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych, zespół do spraw ekonomicznych	JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
12	Ewaluacja RAP	Niezależny audytor	

ZADANIA CYKLICZNE

Krok	Działanie	Odpowiedzialność	
1	Wewnętrzny stały monitoring realizacji RAP	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych	JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
2	Raportowanie do Banku Światowego	Konsultant ds. RAP –	JRP – zespół ds.

		zespół ds. prawnych i społecznych	monitoringu i realizacji RAP
3	Stala koordynacja z organami administracji rządowej i samorządowej		JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
4	Stala komunikacja z osobami dotkniętymi skutkami realizacji projektu	Konsultant ds. RAP – zespół ds. prawnych i społecznych	JRP – zespół ds. monitoringu i realizacji RAP
ZADANIA POREALIZACYJNE			
Krok	Działanie	Odpowiedzialność	
1	Ewaluacja realizacji RAP	Niezależny audytor zewnętrzny	

7.3 KRYTERIA I PROCES PRZEPROWADZANIA INWENTARYZACJI NIERUCHOMOŚCI

Inwentaryzacji podlegają będą nieruchomości położone w obszarze realizacji przedsięwzięcia oraz nieruchomości, co do których właściciele złożyli wnioski o wykup w związku z utratą możliwości korzystania z nieruchomości w dotychczasowy sposób w związku z realizacją przedsięwzięcia. Inwentaryzowane będą nieruchomości zarówno pod zajęcia trwałe, jak i pod zajęcia czasowe.

Przed przystąpieniem do inwentaryzacji nieruchomości zostaną pozyskane dane z księgi wieczystej i katastru nieruchomości (ewidencji gruntów i budynków). Księgę wieczystą prowadzi się odrębnie dla każdej nieruchomości, a podstawą do oznaczenia nieruchomości są dane z katastru. Dane z ewidencji gruntów i budynków obejmują informacje dotyczące:

- 1) gruntów – ich położenia, granic, powierzchni, rodzajów użytków gruntowych oraz ich klas gleboznawczych, oznaczenia ksiąg wieczystych lub zbiorów dokumentów, jeżeli zostały założone dla nieruchomości, w skład której wchodzi grunty
- 2) budynków – ich położenia, przeznaczenia, funkcji użytkowych i ogólnych danych technicznych;
- 3) lokali – ich położenia, funkcji użytkowych oraz powierzchni użytkowej.

W ewidencji gruntów i budynków wykazuje się także właściciela (wraz z miejscem zamieszkania). Umieszcza się także informacje o wpisaniu do rejestru zabytków oraz wartość nieruchomości.

Po uzyskaniu danych z ksiąg wieczystych i ewidencji gruntów oraz PNRI, przeprowadzana będzie inwentaryzacja stanu faktycznego nieruchomości. Stan nieruchomości określony będzie poprzez stan zagospodarowania, stan prawny, stan techniczno-użytkowy oraz stopień wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej. Dotychczasowe przeznaczenie nieruchomości ustali się na podstawie zapisów miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a w przypadku jego braku na podstawie studium uwarunkowań i kierunków

zagospodarowania przestrzennego gminy lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. W przypadku braku studium lub decyzji uwzględnia się faktyczny sposób użytkowania nieruchomości. Ponadto pod uwagę będzie wzięty stan otoczenia nieruchomości, w tym wielkość, charakter i stopień zurbanizowania miejscowości, w której nieruchomość jest położona. Taka inwentaryzacja będzie niezbędna do określenia wartości nieruchomości, której dokona rzeczoznawca majątkowy.

Na podstawie opinii rzeczoznawcy będzie ustalona wysokość odszkodowania, która powinna odpowiadać wartości rynkowej nieruchomości, czyli wartości która jest możliwa do uzyskania na rynku. Jeśli dane z rynku lokalnego i regionalnego nie są wystarczające do określenia wartości rynkowej nieruchomości, wówczas wartość tą określa się w podejściu kosztowym, czyli na podstawie kosztów jej odtworzenia, pomniejszonym o wartość zużycia nieruchomości.

7.4 KRYTERIA I PROCES PRZEPROWADZENIA SPISU LUDNOŚCI I BADAŃ SOCJO-EKONOMICZNYCH NA POTRZEBY RAP

Plan przesiedleń powinien zostać oparty na aktualnych informacjach dotyczących przewidywanej skali i rodzaju oddziaływań Projektu na zainteresowaną społeczność dotknięta skutkami jego realizacji, w szczególności zaś na ludność objętą wywłaszczeniami. W związku z tym dla prawidłowego sprognozowania tych oddziaływań oraz dla określenia adekwatnych i skutecznych środków kompensujących, osłonowych oraz tam, gdzie to możliwe, zapobiegających oddziaływaniom na zainteresowaną społeczność konieczne jest przeprowadzenie badań socjoekonomicznych. Badania te powinny pozwolić na scharakteryzowanie standardowych cech przesiedlanych gospodarstw domowych. Ich zadaniem ma być również dostarczenie następujących rodzajów informacji:

- określenie wielkości przemieszczenia,
- przekazanie pełnej informacji o bazie zasobów populacji dotkniętej oddziaływaniem Projektu, włączając w to przychody osiągnięte z działalności rolniczej i pozarolniczej,
- określenie, jakie grupy ludności zostaną dotknięte całkowitą lub częściową utratą dóbr,
- wskazanie, która infrastruktura publiczna i społeczna zostanie dotknięta skutkami realizacji Projektu,
- określenie organizacji formalnych i nieformalnych (takich, jak organizacje lokalne, związki wyznaniowe itp.), które mogą uczestniczyć w projektowaniu i implementacji planów przesiedleń,
- nastawienie osób dotkniętych oddziaływaniem Projektu do proponowanych opcji przesiedleń.

W związku z tym badanie socjo-ekonomiczne będzie podzielone na dwie części. Pierwsza część ma na celu szczegółowe rozpoznanie sytuacji socjo-ekonomicznej PAP. Obejmie osoby bezpośrednio dotknięte realizacją projektu (PAP), tj. zamieszkujące, posiadające ziemię lub przedsiębiorstwo na terenie lub w pobliżu inwestycji. Kwestionariusz składający się z części I, II i III będzie realizowany z udziałem ankietowanych, w bezpośrednich wywiadach z członkami gospodarstw domowych.

Druga część badania będzie obejmie społeczności lokalne, z których wylosowane zostaną gospodarstwa domowe, do których wysłana będzie część I i III ankiety wraz z kopertą zwrotną. W związku z niską zwrotnością ankiet pocztowych, kwestionariusz zostanie rozesłany w liczbie trzykrotnie przewyższającej liczebność reprezentatywnej próby badawczej.

7.5 KONSULTACJE SPOŁECZNE

Na przedsięwzięciach skutkujących przeniesieniem fizycznym bądź ekonomicznym ciąży obowiązek przeprowadzenia konsultacji społecznych. Efektywny RAP przewiduje prowadzenie regularnych konsultacji z szeroko zakreślonym kręgiem interesariuszy. Konsultacje prowadzone na najwcześniejszym możliwym etapie pomogą określić oczekiwania związane realizacją projektu oraz wynikające z niej korzyści. Konsultacje stwarzają również możliwość do negocjacji zawartości pakietów odszkodowawczych, kryteriów przyznawania odszkodowań, zakresu pomocy przy przesiedleniach oraz określenia czasu ich przeprowadzenia. Przeprowadzenie konsultacji na potrzeby opracowania i wdrożenia RAP są obowiązkowe.

7.5.1 Interesariusze

W rozumieniu planu przesiedleń, pod pojęciem interesariusza rozumie się podmiot lub grupę podmiotów w zasięgu wpływu przedsięwzięcia, którzy mogą mieć znaczący, zarówno pozytywny jak i negatywny wpływ na kształt lub wdrożenie projektu¹.

Podjęcie jakichkolwiek działań w ramach projektu będzie wymagać zidentyfikowania interesariuszy, określenia ich nastawienia względem planowanych działań oraz dostępnej dla nich ścieżki postępowania, jak również próby przewidzenia ich zachowań. W celu przeanalizowania interesariuszy i ich znaczenie dla projektu proponuje się zastosowanie matrycy interesariuszy (ang. *stakeholder matrix*). W matrycy należy wskazać liczbę interesariuszy o określonym nastawieniu do Projektu oraz o wpływie dla jego realizacji, zgodnie z poniższym przykładem:

Najważniejsze grupy interesariuszy, które należy uwzględnić podczas opracowywania planu przesiedleń obejmują:

- Decyzyjne, opiniujące i uzgadniające organy administracji publicznej, ze szczególnym uwzględnieniem władz lokalnych,
- Społeczność lokalną - osoby bezpośrednio dotknięte wpływem realizacji projektu, a także, przykładowo:
 - sąsiedzi,

¹ Pojęcie interesariusza należy odróżnić od węższego pojęcia strony, którą w rozumieniu prawa polskiego jest podmiot mający interes prawny w wydaniu korzystnego dla siebie rozstrzygnięcia będącego przedmiotem określonego postępowania.

- liderzy społeczności,
- rolnicy i przedsiębiorcy,
- przedstawiciele kościołów,
- stowarzyszenia hobbystyczne, sportowe, młodzieżowe itp.
- Organizacje pozarządowe – ekologiczne, społeczne i inne, o międzynarodowym, krajowym i lokalnym zasięgu działania.

7.5.2 Informowanie społeczeństwa

Przepływ informacji między inwestorem a interesariuszami jest kluczowy dla zapewnienia wysokiej efektywności konsultacji społecznych oraz zaangażowania społeczności w projekt, a co za tym idzie – dla osiągnięcia celów planu przesiedlenia. Z tego względu, inwestor powinien podjąć działania mające na celu zidentyfikowanie interesariuszy (patrz wyżej), a następnie przeprowadzić proces informowania z uwzględnieniem następujących etapów:

- Poinformowanie lokalnych władz, liderów społeczności oraz lokalne organizacje społeczne o planach projektu tak wcześnie, jak to tylko możliwe wraz z prośbą o dalsze przekazywanie tych informacji,
- Przedstawienie wszystkich managerów projektu oraz osób, które będą w stałym kontakcie ze społecznością pozostającą w zasięgu przewidywanego wpływu przedsięwzięcia oraz środków łagodzących,
- Opracowanie ilustrowanego biuletynu z informacjami o przesiedleniach, zawierającego szczegóły dotyczące kryteriów kwalifikowalności, stawek odszkodowań, innych uprawnień, jak również przedstawiającego ramy czasowe wdrożenia planu oraz właściwe procedury.
- Opracowywanie i regularne wydawanie aktualizacji informacji dotyczących przesiedleń.

Informowanie społeczeństwa pozostającego w zasięgu wpływu przedsięwzięcia w zakresie ich praw i obowiązków jest kluczowe dla powodzenia wdrożenia planu. Przekazywane informacje muszą być dostępne i zrozumiałe dla adresatów. W razie konieczności, powinny być tłumaczone na lokalne dialekty i języki używane na danym obszarze oraz rozpowszechniane przez media dostępne zarówno dla odbiorców piśmiennych, jak i niepiśmiennych (radio, TV, obwieszczenia, gazety, ulotki). Należy wziąć również pod uwagę grupy wrażliwe, nie mające dostępu do mediów publicznych i wymiany informacji.

7.5.3 Partycypacja społeczna w przygotowaniu i realizacji projektu

Po stronie inwestora leży zapoczątkowanie serii konsultacji z interesariuszami przez cały okres opracowywania i wdrażania planu przesiedleń. Celem konsultacji jest przekazanie interesariuszom informacji dotyczących projektu i jego skutków, a także zapewnienie im możliwości wyrażenia własnych obaw związanych z przedsięwzięciem oraz zaproponowania rozwiązań alternatywnych, korzystnych z ich punktu widzenia.

W konsultacje powinny zostać zaangażowane osoby reprezentujące inwestora, managerzy projektu, właściwe władze, reprezentanci organizacji pozarządowych oraz członkowie zarówno społeczności przemieszczanej jak i przyjmującej. Rozmowy powinny koncentrować się na skutkach projektu i środkach ich łagodzenia. Należy skoncentrować się na obawach społeczeństwa związanych z realizacją projektu, ze szczególnym uwzględnieniem grup wrażliwych, oraz odnieść się do nich w planie przesiedleń. Celem konsultacji winno być zapewnienie możliwości udziału wszystkich ludzi objętych wpływem przedsięwzięcia, szczególnie w odniesieniu do następujących obszarów:

- Alternatywne ścieżki wdrożenia projektu,
- Ocena wpływu przedsięwzięcia,
- Strategia przesiedleń,
- Stawki odszkodowań oraz kryteria kwalifikowalności ubiegania się o odszkodowanie,
- Wybór obszaru docelowego oraz czasu przeniesienia,
- Rozwój możliwości i inicjatyw,
- Opracowanie procedur odszkodowawczych i rozpatrywania zażaleń oraz
- Opracowanie mechanizmów monitorowania i oceny skutków wdrażania planu wraz z wdrożeniem środków korygujących.

Regularne konsultacje z interesariuszami pozwolą na monitorowanie efektywności wdrażania pakietu kompensacyjnego planu przesiedleń, działań mających na celu przywrócenie źródeł utrzymania itd. W zależności od rozmiaru i zasięgu przedsięwzięcia, inwestor może wyznaczyć tzw. łącznika społecznego i przydzielić mu budżet na zarządzanie procesem konsultacji społecznych. Alternatywą jest zaangażowanie do pełnienia tego zadania uznanej organizacji pozarządowej. W każdym wypadku, inwestor musi upewnić się, że społeczność pozostająca w zasięgu wpływu przedsięwzięcia jest informowana co do projektu i możliwości uzyskania odszkodowania w związku z jego realizacją. Ponadto, zarządzający projektem powinni dokumentować przepływ informacji oraz działania w zakresie konsultacji społecznych. Dokumentacja powinna pozwolić na identyfikację konsultowanych stron, przedmiotu rozmów oraz ich wyniku.

7.6 MECHANIZMY DLA SKARG I WNIOSKÓW

Zastrzeżenia i uwagi do planu przesiedleń oraz wszelkie zastrzeżenia dotyczące realizacji przesiedleń zgodnie z prawem polskim są kwalifikowane jako skargi i wnioski. Ich rozstrzygnięcie podlega procedurze sformalizowanej w KPA. Ustawa ta obowiązuje w Polsce, z pewnymi modyfikacjami, od 1960 r. w związku z czym obywatele i przedsiębiorcy oczekują od organów administracji i innych jednostek zobowiązanych do stosowania przepisów KPA rozpatrywania ich uwag i wniosków oraz udzielania odpowiedzi zgodnie z przepisami tej ustawy. W celu uzupełnienia regulacji ustawowych przewiduje się wyodrębnienie w strukturze zespołu ds. realizacji i monitoringu RAP w JRP osoby odpowiedzialnej za konsultacje społeczne, rozwiązywanie sporów i przekazywanie informacji.

Prawo do złożenia skargi i wniosku przysługuje każdemu. Złożenie skarg i wniosków nie podlega opłatom. Ponadto, zgodnie z przepisami, składający skargę lub wniosek nie może być narażony na jakikolwiek uszczerbek lub zarzut z powodu ich złożenia. Skargi i wnioski

mogą być składane w formie pisemnej, elektronicznej i ustnie. Mogą one być składane w siedzibie organu, albo wysyłane pocztą. Jeżeli skarga i wniosek zostaną złożone w niewłaściwym organie, ma on obowiązek przesłania tej skargi lub wniosku do jednostki właściwej do ich rozpoznania.

W zależności od rodzaju inwestycji i przewidywanego zakresu wyłączeń, na miejscu realizacji inwestycji ustanowiony zostanie również punkt konsultacyjny. W punkcie tym osoby dotknięte skutkami realizacji projektu uzyskają informacje dotyczące projektu i jego realizacji. Będzie tam można również złożyć skargi i wnioski.

Skargi i wnioski będą archiwizowane w odrębnym rejestrze, ze wskazaniem dat ich wniesienia, dat udzielenia odpowiedzi oraz sposobu rozstrzygnięcia.

Jeżeli rozpatrzenie skargi lub wniosku wymagało będzie uprzedniego zbadania i wyjaśnienia sprawy, zostaną w tym celu zebrane materiały, przeprowadzone analizy badania itp.

Skarga lub wniosek zostaną rozpatrzone niezwłocznie, co oznacza obowiązek przekazania stronie bez zbędnej zwłoki oficjalnego zawiadomienia o sposobie załatwienia skargi lub wniosku. Takie zawiadomienie powinno zawierać oznaczenie jednostki, od której pochodzi, wskazanie, w jaki sposób skarga została załatwiona oraz podpis z podaniem imienia, nazwiska i stanowiska służbowego osoby upoważnionej do załatwienia skargi lub wniosku. Zawiadomienie o odmownym załatwieniu skargi lub wniosku musi w sposób wyczerpujący wyjaśnić przepisy oraz fakty stanowiące przyczynę do ich odmownego załatwienia.

W przypadkach szczególnie skomplikowanych oraz w przypadkach, w których rozpatrzenie skargi lub wniosku wymagało będzie wprowadzenia zmian do RAP termin udzielenia odpowiedzi na skargę lub wniosek zostanie przedłużony do 30 dni. Jeżeli termin ten będzie za krótki, strona zostanie poinformowana o przyczynie nieotrzymania w terminie merytorycznej odpowiedzi na swoją skargę/wniosek wraz ze wskazaniem terminu, w którym odpowiedź taka będzie udzielona.

Uwagi i wnioski złożone przez strony w toku konsultacji społecznych RAP będą procedowane zgodnie z ww. procedurą.

Zastrzeżenia składane przez Strony na etapie negocjacji prowadzonych po wydaniu PNRI będą archiwizowane w protokołach ze spotkań negocjacyjnych. Protokoły i inne dokumenty przesyłane sobie wzajemnie przez strony w czasie negocjacji, o ile nie uda się osiągnąć porozumienia co do odszkodowania, zostaną przekazane właściwemu wojewodzie. Dokumenty te, obok operatu szacunkowego będą stanowiły podstawę do wydania decyzji ustalającej wysokość odszkodowania.

W przypadku, w którym strony nie będą zadowolone z decyzji wydanej przez wojewodę, będzie im przysługiwało prawo do złożenia odwołania do ministra właściwego do spraw budownictwa. Wszystkie oświadczenia, wnioski i dowody złożone w postępowaniu przed ministrem właściwym do spraw budownictwa będą musiały zostać przez niego uwzględnione przy wydawaniu decyzji dotyczącej odszkodowania.

W przypadku niezadowolenia z decyzji ministra, właściwe strony będą miały prawo do złożenia skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. Sąd ten zbada, czy wojewoda i minister we właściwy i rzetelny sposób przeprowadzili postępowanie, w tym w zakresie uwzględnienia uwag, wniosków i dowodów zgłaszanych przez strony postępowania. W przypadku, jeżeli rozstrzygnięcie WSA będzie niezadowolające do strony, przysługuje jej skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Sąd ten będzie badał nie tylko

prawidłowość i legalność postępowań prowadzonych przez wojewodę i ministra, ale również wyrok WSA.

8 MONITOROWANIE I OCENA REALIZACJI RAP

Podstawowym celem RAP jest zapewnienie osobom dotkniętym skutkami realizacji przedsięwzięcia poprawy, a co najmniej przywrócenia ich sytuacji społecznej i materialnej do poziomu sprzed realizacji projektu. Prawidłowo wdrożony RAP powinien zapewnić, że cel ten zostanie osiągnięty. W związku z tym niezbędne jest zaprojektowanie monitoringu RAP, uwzględniającego konkretne oddziaływania społeczne planowanego przedsięwzięcia i skuteczność zastosowanych środków kompensacyjnych i osłonowych. Prawidłowa realizacja RAP wymaga współdziałania Konsultanta i JRP. Stąd również i te jednostki powinny zostać ściśle zaangażowane w proces monitoringu RAP.

Monitorowanie jest procesem ciągłego zbierania danych, które następnie powinny być poddawane analizie, aby dać podstawę do oceny poziomu realizacji RAP. Celem monitoringu RAP jest jednak nie tylko pozyskanie wiedzy co do jego faktycznej realizacji. Aktualna wiedza na temat realizacji RAP pozwala na dostarczenie stosownych informacji osobom dotkniętym skutkami realizacji projektu, co przyczynia się do zmniejszenia ich niepewności i pozwala im na zaplanowanie aktywności życiowej. Pozwala ona również na wczesną identyfikację ryzyk i wdrożenie metod, które pozwolą na ich eliminację albo co najmniej ograniczenie.

W ramach monitoringu oceniany będzie postęp w pozyskiwaniu nieruchomości na cele realizacji projektu oraz w wypłacie odszkodowań.

Monitoring prowadzony będzie przez zespół Konsultanta i przez JRP w oparciu o wskaźniki ilości nabytych nieruchomości oraz wysokości i rodzaju przekazanych odszkodowań. Szczegółowo monitorowane będą następujące parametry:

- a) liczba nieruchomości do wywłaszczenia i wywłaszczonych,
- b) liczba osób wymagających przesiedlenia i przesiedlonych,
- c) liczba nieruchomości pod zajęcia czasowe (planowana i osiągnięta),
- d) kwota wszystkich wydatków na proces przesiedleń (planowane i osiągnięte),
- e) wypłacone odszkodowania za utratę tytułu prawnego do nieruchomości,
- f) wypłacone odszkodowania za utratę źródeł dochodu,
- g) pozyskane i przyznane nieruchomości zamienne,
- h) stopień i status realizacji działań osłonowych,
- i) liczba skarg.

Na poziomie podmiotów dotkniętych bezpośrednio projektem (np. rodzin) lub osób które utraciły grunty rolne, następujące wskaźniki będą monitorowane ex-post, dla upewnienia się, że kluczowe cele związane z przywróceniem oraz poprawą warunków życia zostały osiągnięte:

- wartość utraconych dóbr w porównaniu z otrzymanymi odszkodowaniami
- przychody przed i po przesiedleniu
- wartość produktywności z hektara przed i po przesiedleniu
- produkcja rolna przed i po przesiedleniu
- budynki mieszkalne przed i po przesiedleniu (powierzchnia, wyposażenie, materiały, pomieszczenia mieszkalne)

- dostęp do edukacji, środków transportu, pomocy medycznej przed i po przesiedleniu

Parametry monitorowane będą w oparciu o informacje zgromadzone przez Konsultanta, informacje będące w posiadaniu JRP oraz na podstawie wywiadów z osobami dotkniętymi skutkami realizacji projektu, zgłoszonych skarg i wniosków, działalności punktu konsultacyjnego i spotkań konsultacyjnych z członkami zainteresowanej społeczności.

Wyniki monitoringu przedstawiane będą w raportach: miesięcznym oraz kwartalnym. Raport kwartalny przekazywany będzie do BKP oraz do Banku Światowego.

Ocena ex-post będzie prowadzona sześć miesięcy po tym jak RAP zostanie całkowicie wdrożony i będzie można ocenić i udokumentować, że działania ujęte w RAP zostały wdrożone dla każdego podmiotu dotkniętego realizacją Projektu (np. rodziny, działalności gospodarczej), odszkodowania zostały otrzymane a warunki życia zostały poprawione lub co najmniej zachowane.

9 BUDŻET I FINANSOWANIE REALIZACJI RAP

Wszystkie koszty związane z przygotowaniem i realizacją RAP, włączając w to koszty kompensacji, jak i koszty zarządzania realizacją RAP i monitorowania jego realizacji będą stanowiły integralną część kosztów realizacji Projektu.

Dla Projektu zostanie założony jeden rachunek Specjalny. Rachunek ten zostanie otwarty przez Ministerstwo Finansów w NBP. Środki pożyczki przepływać będą z Banku Światowego na Rachunek Specjalny i przeliczane na złote, a następnie łączone z pozostałymi środkami budżetowymi na odpowiednim rachunku budżetowym.

Następnie środki będą udostępniane JRP w formie transferów budżetowych. JRP składać będzie miesięczne sprawozdania z wykorzystania funduszy zgodnie z normalną procedurą sprawozdawczości do budżetu.

W okresach kwartalnych do Banku Światowego przesyłane będą wnioski o wypłaty środków pożyczki wraz z rozliczeniem środków już otrzymanych i wykorzystanych na finansowanie wydatków w ramach Projektu, w tym również o finansowanie kosztów związanych z przygotowaniem realizacją i monitorowaniem RAP. Do wniosku załączane będą raporty Monitoringu Finansowego opisujące rodzaje poniesionych wydatków wraz z zastosowanymi udziałami procentowymi poszczególnych funduszy oraz wniosek o wypłatę dalszych środków w oparciu o prognozę wydatków na okres najbliższych 6 miesięcy.

JRP odpowiada za przechowywanie pełnej dokumentacji w zakresie wydatków w ramach projektu, dokumentacja ta podlegać będzie corocznej weryfikacji i rewizji przez audytora.

10 Schematy dalszych działań

10.1 SCHEMAT 1. ZARYS „PLANU POZYSKIWANIA GRUNTÓW I PRZESIEDLENIA LUDNOŚCI W CELU REALIZACJI INWESTYCJI”

Wprowadzenie

Krótki opis proponowanego Projektu (rodzaj infrastruktury, która ma zostać wybudowana w ramach Projektu, a która wymaga pozyskania gruntów, odzyskania gruntów lub uzyskania praw do dysponowania gruntem) i jednostek odpowiedzialnych za jego realizację oraz krótkie stwierdzenie odnośnie faktu, że „Ramowe zasady pozyskiwania gruntów” są zgodne z przepisami polskimi i polityką operacyjną Banku Światowego WB OP 4.12 oraz że zgodnie z Umową kredytu wymagania przewidziane w WB OP 4.12 mają pierwszeństwo przed przepisami krajowymi

Mapa obszaru oddziaływania Projektu oraz oszacowanie liczby niezbędnych nieruchomości (z procentowym podziałem na nieruchomości prywatne i publiczne), obszar w hektarach oraz liczby osób, które musiałyby się przenieść i/lub w których przypadku realizacja Projektu miałaby wpływ na ich sytuację ekonomiczną.

Cele RAP

Podstawowe cele i zasady RAP (zgodne RPF i WB OP 4.12)

Minimalizacja wpływu

Opis potencjalnych skutków projektu,

Opis wariantowania inwestycji pod kątem jej wpływu na zainteresowaną społeczność

Opis wszelkich działań, które zostały podjęte w celu zminimalizowania wpływu związanego z pozyskiwaniem gruntów /przesiedleniem ludności w celu realizacji inwestycji.

Badanie socjoekonomiczne

Przedstawienie wyników badań socjologicznych, socjoekonomicznych, inwentaryzacji nieruchomości

Identyfikacja wszystkich kategorii oddziaływań i osób dotkniętych tymi oddziaływaniami

Podsumowanie konsultacji przeprowadzonych w ramach badań z członkami zainteresowanej społeczności

Opis potrzeby aktualizacji badań socjologicznych, socjoekonomicznych, inwentaryzacji nieruchomości

Opis kwestii związanych z grupami szczególnie wrażliwymi

Opis kwestii problemowych związanych z pozyskiwaniem informacji na temat nieruchomości (brak ksiąg wieczystych, brak danych z katastru) lub prowadzeniem badań socjologicznych i

socjoekonomicznych (brak właścicieli nieruchomości, spór co do własności nieruchomości itp.)

Obowiązujące przepisy prawa i metodyki wyceny

Krótki opis obowiązujących przepisów prawa i kluczowych działań, jakie zostaną podjęte w celu zniwelowania różnic pomiędzy przepisami polskimi i WB OP 4.12;

Opis metody wyceny przyjętej w stosunku do obiektów, gruntów, drzew oraz innych składników majątku, na które realizacja Projektu ma wpływ (tzn. w jaki sposób osiągnięta zostanie ich wartość odtworzeniowa);

Należy określić konkretne procedury, które będą stosowane w szczególnych przypadkach takich jak następujące: właściciele, którzy są nieobecni, wywłaszczenie gruntów, o które toczy się spór prawny, działania, które muszą być podjęte w celu przeprowadzenia wywłaszczenia w przypadku, jeśli negocjacje z właścicielem zakończą się niepowodzeniem (np. rachunek powierniczy).

Kryteria kwalifikowalności i katalog osób uprawnionych

Należy opisać kryteria kwalifikowalności (kto jest uprawniony do otrzymania odszkodowania) oraz przedstawić katalog osób uprawnionych.

Rozdział powinien zawierać szczegółową matrycę działań kompensujących (osoba uprawniona, rodzaj odszkodowania/rozwiązanie, jakie ma być zastosowane zgodnie z kryteriami kwalifikowalności, jak również rodzaj i wielkość wpływu)

Miejsca przesiedleń

Określenie, czy projekt wymaga przesiedlenia zainteresowanej społeczności

Opis zaangażowania społeczności lokalnej i poszczególnych gospodarstw domowych w proces wyboru miejsca przesiedlenia, ocena mocnych i słabych stron każdego rozpatrywanego miejsca, opis zasad i kryteriów wyboru miejsca przesiedlenia

Opis zaangażowania zainteresowanej społeczności w rozwój strategii przesiedleń oraz opis tej strategii

Opis studiów wykonalności oceniających odpowiedniość wybranych lokalizacji, z uwzględnieniem kwestii zasobów naturalnych (np. gleby i możliwości użytkowania terenu, dostępu do infrastruktury technicznej, dostępu do infrastruktury społecznej itp.), ocena lokalizacji pod kątem oddziaływania na środowisko oraz skutków społecznych

Opis mechanizmów prawnych związanych z przesiedleniem: 1) zamówienia; 2) budowa; 3) przyznawanie przesiedlanym tytułów prawnych do nieruchomości

Konsultacje społeczne i udział społeczeństwa

Opis różnych interesariuszy, proces udziału społeczeństwa/konsultacji społecznych, które będą prowadzone wśród ludności oraz interesariuszy, na których realizacja Projektu ma wpływ w trakcie opracowywania RAP oraz w trakcie przygotowywania i planowania przesiedlenia.

Opis, w jaki sposób społeczności dotknięte realizacją Projektu oraz inni interesariusze zostaną zaangażowani w proces realizacji i monitorowania Projektu.

Opis planu rozpowszechniania informacji dotyczących „Planów pozyskiwania gruntów” wśród społeczności oraz interesariuszy dotkniętych realizacją Projektu, w tym informacji dotyczących odszkodowania za utracony majątek, uprawnień do otrzymania odszkodowania, pomocy w przeniesieniu się oraz procedur odwoławczych.

Mechanizm zarządzania skargami

Szczegółowy opis procedury zarządzania skargami i wnioskami złożonymi w trakcie sporządzania i wdrażania RAP

Opis krok po kroku procesu rejestracji i załatwiania zażaleń oraz procedury odwoławczej.

Opis, w jaki sposób daną sprawę można skierować do sądów cywilnych, jeśli inne opcje zawiodą.

Struktura instytucjonalna oraz zespół realizacyjny

Szczegółowy opis zespołu kierującego opracowaniem i realizacją „Planów pozyskiwania gruntów” dla poszczególnych inwestycji, w tym struktura zespołu oraz odpowiedzialności członków zespołu.

Określenie jednostki, która będzie koordynować działania wszystkich jednostek wdrożeniowych;

Opis instytucji zewnętrznych zaangażowanych w proces przywracania poziomu życia ludności (zagospodarowanie terenu, przydzielanie gruntów, kredyty oraz szkolenia) oraz mechanizmów, które zapewnią odpowiednie działania tych instytucji;

Omówienie instytucjonalnych możliwości związanych z procesem pozyskiwania gruntów/przesiedlenia ludności oraz zaangażowania poszczególnych instytucji w ten proces;

Opis mechanizmów mających na celu zapewnienie niezależnego monitorowania, oceny i przeprowadzenia końcowego audytu realizacji „Planów pozyskiwania gruntów” jak również zapewnienie, że działania korygujące będą podejmowane we właściwym czasie.

Monitorowanie i ocena

Opis wewnętrznego procesu monitorowania realizacji i efektów tych planów.

Opis kluczowych wskaźników monitorowania opracowanych na podstawie badania sytuacji wyjściowej oraz lista wskaźników monitorowania, które będą stosowane w celu prowadzenia monitoringu wewnętrznego.

Koszty i budżet

Szacunkowe koszty pozyskania gruntów dla konkretnych inwestycji i szacunkowe koszty przesiedlenia ludności oraz źródła finansowania.

Harmonogram implementacji RAP

Chronologiczna lista kroków implementacji RAP, z uwzględnieniem jednostek odpowiedzialnych za każde działanie i krótkim opisem każdego działania

Przygotowanie harmonogramu implementacji RAP, ukazującego miesiąc po miesiącu działania, które będą podejmowane w ramach implementacji RAP (np. przy użyciu wykresu Gantta)

10.2 SCHEMAT 2. WZORY OPISU WYJŚCIOWEJ SYTUACJI SPOŁECZNO- EKONOMICZNEJ ORAZ WSKAŹNIKÓW MONITOROWANIA

Populacja obszarów, na których planowane są inwestycje przekracza możliwości badania wszystkich członków społeczności lokalnych, dlatego badanie będzie podzielone na dwie części. Pierwsza część ma na celu szczegółowe rozpoznanie sytuacji socjo-ekonomicznej PAP. Obejmie osoby bezpośrednio dotknięte realizacją projektu (PAP), tj. zamieszkujące, posiadające ziemię lub przedsiębiorstwo na terenie lub w pobliżu inwestycji. Kwestionariusz składający się z części I, II i III będzie realizowany z udziałem ankieterów, w bezpośrednich wywiadach z członkami gospodarstw domowych.

Druga część badania będzie obejmie społeczności lokalne, z których wylosowane zostaną gospodarstwa domowe, do których wysłana będzie część I i III ankiety wraz z kopertą zwrotną. W związku z niską zwrotnością ankiet pocztowych, kwestionariusz zostanie rozesłany w liczbie trzykrotnie przewyższającej liczebność reprezentatywnej próby badawczej (wzór kwestionariusza przedstawiono w Załączniku 2).

11 LISTA ZAŁĄCZNIKÓW

Załącznik 1. Raporty z procesu konsultacji społecznych dokumentu (wraz z odpowiednimi listami uczestników spotkań)

Załącznik 2. Kwestionariusz dotyczący sytuacji socjo-ekonomicznej PAP